

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
Навчально-науковий інститут денної освіти
Форма навчання денна
Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту
Завідувач кафедри _____ О. ЯРІШ
«___» _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ І ПРИБУТКОВІСТЮ
ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
РІВНОВАГИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ»
(за матеріалами ТОВ «АЛЬЦЕСТ»)

зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок
освітня програма «Фінанси і кредит»

освітній рівень магістр

Виконавець роботи Павленко Владислав Юрійович

_____
(підпис, дата)

Науковий керівник к.е.н., доцент Яріш Олена Валентинівна

_____
(підпис, дата)

Рецензент Подольська Тетяна Валентинівна

Полтава 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ І ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1 Економічна сутність ліквідності та прибутковості підприємства і їх роль у забезпеченні фінансової рівноваги	6
1.2 Сутність та фактори формування фінансової рівноваги підприємства в умовах нестабільної економіки	13
1.3 Методичні підходи до оцінювання ліквідності та прибутковості підприємства	22
Висновки за розділом 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ І ПРИБУТКОВІСТЮ ТОВ «АЛЬЦЕСТ».....	33
2.1 Характеристика фінансово-господарської діяльності та дослідження фінансової архітектоніки ТОВ «АЛЬЦЕСТ».....	33
2.2 Аналіз стану ліквідності і прибутковості з позицій досягнення фінансової рівноваги ТОВ «АЛЬЦЕСТ».....	44
2.3 Аналіз впливу факторів на ліквідність і прибутковість ТОВ «АЛЬЦЕСТ».....	57
Висновки за розділом 2.....	66
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ І ПРИБУТКОВІСТЮ ТОВ «АЛЬЦЕСТ».....	69
3.1 Удосконалення методики аналізу ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» на основі інтегрального підходу.....	69
3.2 Оптимізація фінансової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за критерієм «прибутковість-ризик-ліквідність».....	75
Висновки за розділом 3.....	90
ВИСНОВКИ.....	92
ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ.....	103

ВСТУП

Сучасні процеси розвитку вітчизняних підприємств характеризуються нестабільністю, стагнацією, відсутністю дієвих механізмів управління, що зумовлює необхідність побудови більш ефективної системи фінансового управління їх діяльністю, забезпечення умов досягнення фінансової рівноваги й стійкого економічного зростання в довгостроковій перспективі. При цьому виникають проблеми раціонального формування та ефективного використання фінансових ресурсів підприємства. Одним із основних та дедалі більш актуальних напрямів їх розв'язання є вирішення фундаментального протиріччя фінансового розвитку підприємства – виконання вимог щодо ліквідності та прибутковості діяльності, що мають у своїй основі фактично протилежні цілі, проте підлягають узгодженню в процесі фінансово управління діяльністю. Цим пояснюється актуальність дослідження теоретичних і практичних підходів щодо управління ліквідністю і прибутковістю підприємства, що дозволяють підтримувати прийнятні темпи його розвитку та підтримувати стійкість фінансового стану.

Питання фінансового управління на підприємстві розглядаються у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Широкому спектру проблем управління ліквідністю і прибутковістю підприємств, можливості прискорення на цій основі їх економічного розвитку присвячено наукові праці зарубіжних учених-економістів М. Баканова, В. Киверина, І. Кольцової, В. Ковалева, О. Стоянової, А. Черних та інших. З переходом України до ринкових відносин з'явилися роботи вітчизняних авторів, що зробили істотний внесок у розвиток теорії фінансового менеджменту та управління фінансовою рівновагою підприємства. Серед них необхідно зазначити праці І. Бланка, О. Гетьман, Г. Кірейцева, Л. Костирко, О. Павловської, О. Пушкар, В. Савчука, О. Терещенка, Й. Цал-Цалка, В. Шаповал та інші. Попри всебічне та глибоке опрацювання питань формування ліквідності і платоспроможності підприємства окремі

аспекти їх забезпечення майже не набули відображення у фаховій літературі. Зокрема, недостатньо уваги приділяється розгляду методичних підходів щодо збалансування ліквідності і прибутковості підприємства відповідно до пріоритетів його розвитку та з урахуванням поточного фінансового стану.

Актуальність та недостатнє висвітлення у фаховій літературі проблеми забезпечення збалансованого розвитку підприємства на основі управління його ліквідністю і прибутковістю визначають мету, цілі та завдання дипломної роботи.

Мета дослідження – розробка та обґрунтування напрямів удосконалення управління ліквідністю і прибутковістю підприємства на основі узагальнення матеріалів літературних джерел та систематизації теоретичних підходів і методичного інструментарію фінансового менеджменту.

Для досягнення мети у кваліфікаційній роботі поставлено і послідовно вирішено наступні завдання:

- узагальнено сутність ліквідності і прибутковості як інструментів управління фінансами підприємства;
- розглянуто механізм взаємодії ліквідності та прибутковості в процесі забезпечення фінансової рівноваги підприємства;
- систематизовано основні методичні підходи щодо аналізу та прогнозування ліквідності і прибутковості підприємства, що застосовуються з метою оцінки та оптимізації їх стану;
- проаналізовано основні показники фінансово-господарської діяльності та надано загальну оцінку фінансового стану підприємства;
- проведено аналіз стану ліквідності та прибутковості підприємства з використанням статичного й динамічного підходів;
- досліджено вплив факторів на ліквідність і платоспроможність підприємства на основі застосування прийомів і методів факторного аналізу;
- запропоновано підхід щодо удосконалення оцінки ліквідності підприємства на основі застосування інтегрального аналізу забезпечення поточних зобов'язань засобами їх покриття;

– обґрунтовано напрями оптимізації структури майна та капіталу підприємства за критеріями ліквідності і прибутковості.

Об’єктом дослідження є процес управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Предметом дослідження є система теоретичних положень, методичних і практичних підходів щодо управління ліквідністю і прибутковістю підприємства, на основі послідовного застосування яких досягається покращення стану його фінансової рівноваги.

Теоретичною основою кваліфікаційної роботи є наукові праці сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених з питань фінансового аналізу та фінансового менеджменту. У процесі виконання кваліфікаційної роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи досліджень: системний підхід – для узагальнення сутності категорій і понять «ліквідність», «прибутковість», «фінансова рівновага»; методи фінансового аналізу: трендовий, структурний та коефіцієнтний аналіз – для аналізу та оцінки фінансового стану ліквідності і прибутковості підприємства; факторний аналіз – для дослідження впливу факторів на формування ліквідності і прибутковості підприємства; інтегральної оцінки – для комплексної оцінки рівня ліквідності балансу підприємства; методи фінансового прогнозування – екстраполяції тренду – для прогнозування обсягів виручки від реалізації та власного капіталу підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступали монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних учених-економістів з питань фінансового аналізу, фінансової аналітики, спеціальна економічна література, матеріали наукових конференцій, матеріали фінансової звітності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 роки.

Основні положення і отримані результати досліджень оприлюднені на X Міжнародній молодіжній науково-практичній інтернет-конференції «Наука і молодь в XXI сторіччі».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ І ПРИБУТКОВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність ліквідності та прибутковості підприємства і їх роль у забезпеченні фінансової рівноваги

В умовах трансформації глобальних ринків та кризових явищ, спричинених воєнним станом підприємства функціонують у середовищі підвищеної економічної невизначеності, динамічних ринкових змін та зростання фінансових ризиків. Коливання платоспроможного попиту, обмеженість фінансових ресурсів зумовлюють необхідність забезпечення стійкого та збалансованого розвитку суб'єктів господарювання. За таких умов особливої актуальності набуває проблема підтримання фінансової рівноваги підприємства як ключової передумови його стабільного функціонування.

Важливість дослідження ліквідності та прибутковості в цьому контексті зумовлена їх тісним взаємозв'язком і суперечливістю управлінських рішень у цій сфері. Прагнення до підвищення прибутковості часто супроводжується зростанням ризиків ліквідності, тоді як надмірна орієнтація на підтримання високої ліквідності може знижувати ефективність використання фінансових ресурсів. При цьому, недостатній рівень одного з цих показників неминуче призводить до порушення фінансової рівноваги [25].

Таким чином, дослідження економічної сутності ліквідності та прибутковості, а також механізмів їх впливу на фінансову рівновагу, дозволяє поглибити теоретичні підходи до оцінювання фінансового стану підприємства та вдосконалити систему фінансового управління. Це створює підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію фінансових ризиків та забезпечення розвитку підприємства в умовах економічної нестабільності.

Фінансове управління є складовою системи загального управління

підприємством і виконує ключову роль у забезпеченні його стабільного функціонування та розвитку. Воно охоплює сукупність принципів, методів і інструментів, спрямованих на формування, розподіл і використання фінансових ресурсів з метою досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

За твердженням О.О. Терещенка, ефективність фінансового управління визначається здатністю менеджменту забезпечувати баланс між дохідністю та ризиком [44]. Поділяючи позицію науковця, особливого значення в сучасних умовах набуває трансформація функцій фінансового управління з фокусом на координацію між різними підсистемами управління. Адже, формування фінансових ресурсів пов'язане з вибором джерел фінансування, а їх використання - з оптимізацією витрат і інвестиційних рішень.

Узагальнення складу та взаємозв'язків об'єктів фінансового управління дає змогу наочно відобразити їх місце в системі фінансового менеджменту підприємства (рис. 1.1).

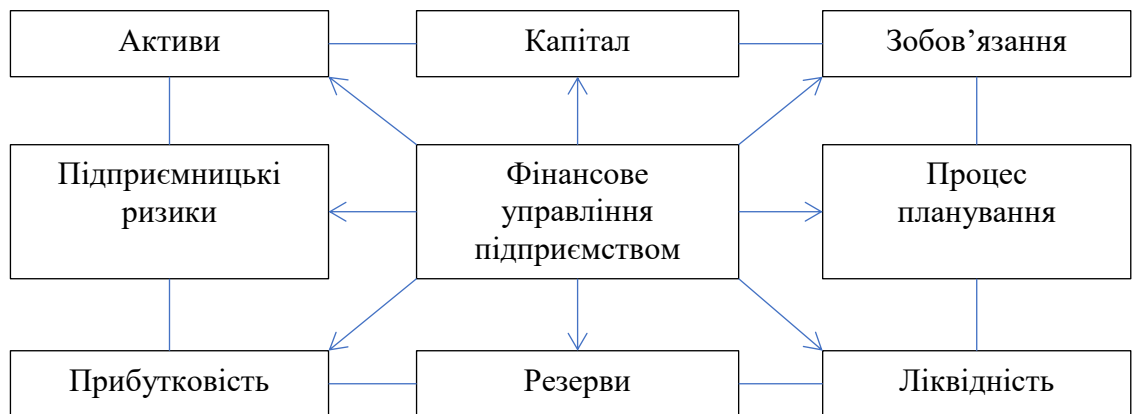

Рисунок 1.1 - Об'єкти фінансового управління на підприємстві

Ліквідність підприємства як важливий об'єкт управління відображає здатність компанії своєчасно виконувати фінансові зобов'язання перед кредиторами, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами. У науковій літературі існує низка підходів до трактування сутності ліквідності, що обумовлює різноманітність визначень та методик її оцінки [31, 34, 37].

Традиційними у сучасній практиці фінансового аналізу є підходи, відповідно яких ліквідність розглядають з трьох позицій. Найчисленніша група дослідників акцентують увагу на ліквідності окремих активів, інші – на

платоспроможності підприємства загалом, а третя група – на здатності балансу підтримувати фінансову рівновагу через узгодження активів і зобов’язань:

– ліквідність активів – відображає здатність окремих ресурсів підприємства швидко перетворюватися на грошові кошти;

– ліквідність балансу – оцінює здатності балансу підтримувати фінансову рівновагу через узгодження активів і зобов’язань;

– ліквідність підприємства – характеризує здатність компанії у цілому виконувати свої поточні фінансові зобов’язання перед кредиторами та контрагентами. Таблиця 1.1 демонструє відмінності між цими видами ліквідності.

Таблиця 1.1 – Ключові параметри ліквідності на різних рівнях фінансового аналізу

Параметр	Ліквідність активів	Ліквідність підприємства	Ліквідність балансу
Сутність	Здатність окремих активів швидко перетворюватися на грошові кошти без значних втрат вартості	Здатність підприємства своєчасно виконувати фінансові зобов’язання перед кредиторами та контрагентами	Узгодженість активів і зобов’язань підприємства, що визначає загальну фінансову стійкість
Об’єкт оцінки	Окремі ресурси (грошові кошти, дебіторська заборгованість, запаси, цінні папери)	Підприємство в цілому, включно з усіма його активами і пасивами	Баланс підприємства
Фокус управління	Оцінка ліквідності конкретних ресурсів та їх ефективного використання	Забезпечення платоспроможності підприємства у короткостроковій і середньостроковій перспективі	Підтримка фінансової рівноваги та стабільності, оптимізація структури балансу
Результат оцінки	Визначає швидкість мобілізації ресурсів для покриття потреб	Забезпечує здатність підприємства виконувати зобов’язання та підтримувати довіру кредиторів	Сприяє загальній фінансовій стабільності та стійкості діяльності
Ризики при низькому рівні	Втрати при реалізації активів, проблеми з ліквідністю конкретних ресурсів	Невиконання зобов’язань, банкрутство	Фінансова нестійкість, неможливість підтримки операційної діяльності

Якісна відмінність понять «ліквідність активів» і «ліквідність

підприємства» полягає в тому, що останнє синтезує не тільки властивості активів, але й умови залучення фінансових ресурсів для їх утворення, у той час як ліквідність активів визначається безвідносно до правої частини балансу підприємства.

Оцінка структури активів за рівнем ліквідності є необхідною умовою забезпечення фінансової рівноваги підприємства, оскільки вона дозволяє встановити відповідність між наявними ресурсами та поточними фінансовими зобов'язаннями. Лише раціональне співвідношення між групами активів забезпечує здатність підприємства своєчасно виконувати платежі без порушення безперервності господарської діяльності. Саме тому систематична оцінка ліквідності активів дає змогу досягати оптимальної фінансової рівноваги підприємства.

Таблиця 1.2 – Роль активів, класифікованих за рівнем ліквідності, у забезпеченні фінансової рівноваги підприємства

Група активів за ліквідністю	Характеристика	Приклади активів	Роль у забезпеченні фінансової рівноваги
Найбільш ліквідні активи	Активи, що мають грошову форму або можуть бути використані для платежів негайно	Грошові кошти в касі, кошти на поточних рахунках, грошові еквіваленти	Забезпечують поточну платоспроможність та виконання термінових зобов'язань
Швидколіквідні активи	Активи, що можуть бути перетворені у гроші протягом короткого періоду без значних втрат вартості	Короткострокова дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції	Підтримують оперативну ліквідність і фінансову гнучкість підприємства
Повільноліквідні активи	Активи, перетворення яких у грошові кошти потребує значного часу та залежить від виробничо-збутового циклу	Виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція	Забезпечують безперервність операційної діяльності, але обмежено впливають на поточну ліквідність
Важколіквідні активи	Активи, реалізація яких є складною, тривалою та часто супроводжується втратою вартості	Основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові інвестиції	Формують стратегічний потенціал розвитку, але не забезпечують короткострокову фінансову рівновагу

Джерело: складено автором на основі [34]

Узагальнюючи наведений поділ активів за рівнем ліквідності, доцільно зазначити, що фінансова рівновага підприємства формується не лише за

рахунок наявності окремих найбільш ліквідних активів, а насамперед завдяки раціональній структурі всіх груп активів та їх узгодженості зі зобов'язаннями за строками погашення.

Таким чином, ліквідність є вихідною передумовою формування платоспроможності підприємства, оскільки саме вона відображає потенційну здатність активів бути трансформованими у грошові кошти для здійснення розрахунків. Наявність достатнього обсягу ліквідних і швидколіквідних активів створює фінансову основу для своєчасного виконання зобов'язань, однак сама по собі ліквідність не гарантує платоспроможності без належної організації грошових потоків і контролю за строками погашення боргів. У цьому контексті ліквідність виступає ресурсною характеристикою фінансового стану, тоді як платоспроможність є його практичним проявом у конкретний момент часу.

Зважаючи на виявленні розбіжності висловлюємо думку, що поняття «ліквідність підприємства» більше ємне, ніж поняття «платоспроможність підприємства», оскільки значною мірою визначає його платоспроможність за умови наявності в складі поточних активів високоліквідних елементів.

Узагальнюючи взаємозв'язок ліквідності, платоспроможності та фінансової рівноваги, доцільно підкреслити, що достатній рівень ліквідності забезпечує здатність підприємства підтримувати поточну платоспроможність у короткостроковому періоді. Проте, зосередження виключно на підтримці ліквідності має обмежений ефект, оскільки накопичення високоліквідних активів без їх ефективного використання може призводити до зниження ефективності капіталу та втрати потенційних доходів.

У цьому контексті важливою умовою забезпечення фінансової рівноваги підприємства, що базується на досягнутому рівні ліквідності, виступає прибутковість. Саме здатність підприємства генерувати прибуток забезпечує відтворення фінансових ресурсів, розширення операційної діяльності та зміцнення власного капіталу. На відміну від показників ліквідності, які характеризують потенційну можливість виконання зобов'язань, прибутковість відображає реальну економічну ефективність використання активів і капіталу.

Узагальнюючи дослідження сучасної концепції прибутковості підприємства, найбільш обґрунтованим вважаємо підхід, згідно з яким прибутковість підприємства – це його стан, що вказує на здатність генерувати прибуток, здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, зростання та сталий розвиток. Саме таке трактування концепції прибутковості дозволяє розглядати її як стан підприємства, за яким, здійснюючи рентабельну діяльність, підприємство, за умови платоспроможності, накопичує прибуток й на цій основі забезпечує своє подальше стабільне зростання та майбутній розвиток.

Таким чином, фінансова рівновага досягається лише за умови гармонійного поєднання достатньої ліквідності з оптимальним рівнем прибутковості.

Здатність підприємства зберігати фінансову рівновагу значною мірою залежить від глибини розуміння дії зовнішніх макроекономічних детермінант і своєчасної адаптації до змін ринкового середовища (табл. 1.3).

Таким чином, макроекономічні фактори в умовах економічної нестабільності та воєнного стану здійснюють комплексний і багатоаспектний вплив на ліквідність і прибутковість підприємств. Їх дія проявляється через трансформацію грошових потоків, зростання фінансових ризиків, обмеження доступу до фінансових ресурсів і порушення фінансової рівноваги.

У таких умовах ефективне управління ліквідністю і прибутковістю набуває стратегічного значення як інструмент забезпечення безперервності діяльності, фінансової стійкості та адаптивності підприємства до зовнішніх шоків.

Особливої ваги набуває формування резервів ліквідності та диверсифікація джерел фінансування з метою зниження залежності від нестабільних зовнішніх чинників.

Таблиця 1.3 - Вплив макроекономічних факторів на ліквідність та прибутковість підприємств в умовах економічної нестабільності та воєнного стану

Макроекономічний фактор	Механізм впливу на ліквідність і прибутковість підприємства	Наслідки для фінансової рівноваги та стійкості	Управлінські інструменти реагування
Воєнний стан та бойові дії	Порушення виробничих процесів, логістики та збуту; зростання операційних і трансакційних витрат; обмежений доступ до фінансових ринків	Зниження платоспроможності, дефіцит оборотних коштів, підвищення ризику касових розривів	Формування резервів ліквідності, диверсифікація постачальників і каналів збуту, адаптація бізнес-моделі
Загальна економічна нестабільність	Коливання попиту, зростання невизначеності щодо доходів і витрат	Порушення фінансової рівноваги, зниження прогнозованості грошових потоків	Сценарне планування, оптимізація витрат, посилення контролю за грошовими потоками
Інфляційні процеси	Знецінення грошових коштів, зростання собівартості продукції, потреба у додатковому оборотному капіталі	Зменшення реальної ліквідності, зростання потреби у фінансуванні	Прискорення оборотності активів, перегляд цінової політики, управління запасами
Коливання валютного курсу	Подорожчання імпортової сировини та енергоносіїв, валютні ризики за зобов'язаннями	Нестабільність грошових потоків, зниження прибутковості зовнішньоекономічних операцій	Хеджування валютних ризиків, використання валютної диверсифікації
Порушення логістичних ланцюгів	Затримки постачання, зростання запасів або дефіцит ресурсів	Заморожування оборотних коштів, погіршення ліквідності активів	Оптимізація запасів, пошук альтернативних логістичних маршрутів
Зміна платіжної дисципліни контрагентів	Зростання дебіторської заборгованості, затримки платежів	Зниження швидкої та абсолютної ліквідності	Посилення контролю за дебіторською заборгованістю, використання факторингу

Джерело: систематизовано автором на основі [13, 16, 25, 27, 29]

Отже, з огляду на поставлені в дослідженні цілі, подальший аналіз буде зосереджений на обґрунтуванні механізмів узгодження ліквідності та прибутковості в системі фінансового менеджменту підприємства. Особливу увагу буде приділено інструментам і методам управління, які дозволяють мінімізувати антагоністичний ефект їх взаємодії та забезпечити фінансову рівновагу підприємства в коротко- і довгостроковій перспективі.

1.2 Сутність та фактори формування фінансової рівноваги підприємства в умовах нестабільної економіки

Економічна філософія, спрямована на осмислення господарських процесів крізь призму їх етичного наповнення та відповідності ціннісним орієнтирам вищого порядку, формує концептуальні засади діяльності суб'єктів господарювання. У межах цієї парадигми цільова система підприємства розглядається як комплекс взаємопов'язаних цілей, серед яких ключове місце займають фінансові та результативні орієнтири. Фінансова складова цільової концепції передбачає забезпечення ефективного інвестування, оптимального фінансування та підтримання належного рівня ліквідності, тоді як результативна орієнтація зосереджена на зростанні виручки, створенні доданої вартості, максимізації прибутку та підвищенні рівня рентабельності.

Фінансова складова орієнтована на управління інвестиційними процесами, забезпечення достатнього рівня фінансування та підтримку ліквідності, що є критично важливим для стабільного функціонування у нестабільному економічному середовищі [2].

Результативна складова цільової концепції передбачає максимізацію виручки, доданої вартості, прибутку та рентабельності, що відображає ефективність використання ресурсів підприємства та його здатність створювати економічну цінність для власників і стейкхолдерів [3]. У наукових

дослідженнях наголошується, що досягнення цих цілей часто супроводжується конфліктами між окремими економічними пріоритетами підприємства. Зокрема, Н.Г. Низовкіна відзначає, що у практиці господарювання завжди присутній конфлікт між цільовими показниками рентабельності та ліквідності, коли прагнення до високого прибутку може обмежувати фінансову стійкість підприємства через зниження обсягу оборотних коштів або резервів ліквідності [4].

Вирішення цього конфлікту не обмежується простим балансуванням доходів і витрат у короткостроковому періоді, а передбачає формування системного підходу до управління фінансами, який забезпечує взаємодію протилежних цілей у різних економічних ситуаціях. Зокрема, у періоди економічної нестабільності, підвищених фінансових ризиків або кризових явищ ефективне управління ліквідністю дозволяє підприємству підтримувати платоспроможність, зменшувати ризик неплатоспроможності та забезпечувати реалізацію довгострокових стратегічних планів [5].

Таким чином, управління ліквідністю та рентабельністю підприємства слід розглядати як взаємопов'язаний процес, спрямований на досягнення фінансової рівноваги та забезпечення стійкості господарської діяльності в умовах мінливого економічного середовища. Такий підхід є базовим для формування системи фінансового менеджменту, здатної адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх викликів, включаючи вплив макроекономічних факторів, нестабільність національної економіки та вплив військових конфліктів [6].

Так, результатом взаємодії ліквідності і рентабельності є стан фінансової рівноваги підприємства.

Згідно з основними положеннями фінансового менеджменту, забезпечення фінансової рівноваги підприємства відбувається шляхом забезпечення необхідного рівня його фінансової стійкості. При виборі можливих напрямків розвитку підприємств необхідно спочатку встановити залежність між можливістю досягнення фінансової стійкості та загрозою її втрати. Для успішного виживання в

конкурентній боротьбі підприємствам слід піклуватися про збільшення обсягів продажу і прибутку та за можливістю – про розширення сегменту ринку. Одночасно, швидке зростання реалізації товарів може привести до дефіциту фінансових ресурсів, власних коштів та до виникнення ризику втрати платоспроможності. Для того, щоб ризик був виправданий або менш загрозливим, необхідна чітка політика управління оборотним капіталом. Метою такої політики є визначення обсягу та структури поточних активів, джерел їх покриття та відповідності між ними, яка була б достатньою для забезпечення ефективної фінансової діяльності підприємства.

Ключовим аспектом вирішення зазначеної вище актуальної проблеми в мікроекономічному ракурсі є забезпечення успішного управління фінансовою ефективністю господарської діяльності підприємства. У даному зв'язку завдання забезпечення дієвого управління фінансовою рівновагою, яка є важливою та необхідною умовою підвищення фінансової ефективності господарської діяльності підприємства, активізації її економічного розвитку, набуває не лише актуального значення, а й потребує розробки обґрунтованих управлінських підходів для раціонального вирішення даного завдання.

Поняття фінансової рівноваги є відносно «молодим» у системі економічної науки, оскільки його виникнення пов'язано з розвитком концепцій фінансового менеджменту та корпоративного менеджменту. Відтак одностайного підходу до визначення поняття «фінансова рівновага» серед економістів [1; 2, с. 14–15; 3; 4, 14] не спостерігається, більш того, наукова дискусія щодо трактування його сутності набуває все більшої актуальності в умовах активізації розвитку антикризового управління суб'єктами господарювання.

В рамках французької та німецької школи управління поняття фінансової рівноваги трактується як «збалансованість грошових потоків підприємства в кожний момент періоду діяльності» [2, с. 14; 5]. Американська школа менеджменту безпосередньо не займалася дослідженням фінансової рівноваги, проте в розроблених нею концепціях управління грошовими коштами сутність фінансової рівноваги визначається як синхронізація грошових потоків, що базується на коваріації додатних і від'ємних потоків грошових коштів [2, с. 15; 6].

Проаналізувавши наведені визначення фінансової рівноваги, можна помітити, що сутність даного поняття пов'язують переважно з грошовими потоками та фінансовою безпекою, які, безумовно, впливають на рівень фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, однак не можуть повністю відобразити значно глибший зміст поняття «фінансова рівновага підприємства».

Вважаємо, що сутність поняття «фінансова рівновага підприємства» не раціонально пов'язувати виключно лише з грошовими коштами, адже фінансова рівновага є важливою характеристикою фінансової ефективності господарської діяльності підприємства, основними індикаторами якої є рівень прибутковості та платоспроможності суб'єкта господарювання. Виходячи з цього, економічний зміст фінансової рівноваги підприємства доцільно визначати не лише поняттями платоспроможності, а й прибутковості, які адекватно відображають наявний рівень надходження на підприємство відповідно грошових коштів та економічних вигід. Таким чином, стан збалансованості надходження економічних вигід та притоку грошових коштів за результатами господарської діяльності свідчить про фінансову рівновагу підприємства як важливу умову підвищення його прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості та забезпечення стійкого економічного розвитку суб'єкта господарювання.

Виходячи з такого підходу, можна обґрунтувати авторський підхід до визначення економічної сутності поняття «фінансова рівновага підприємства», як такого стану ефективності його господарської діяльності, за якого досягається збалансованість надходження економічних вигід (прибутку) і притоку грошових коштів, що дає змогу забезпечити підвищення прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості та сприяє економічному розвитку суб'єкта господарювання.

У зв'язку з цим, фінансова рівновага традиційно позиціонується як важливий об'єкт фінансового управління підприємства. Ефективне управління нею передбачає врахування циклічності розвитку фінансового стану та специфіки окремих стадій, що мають власні характеристики та межі. За твердженням Т. Гудзь « управління фінансовою рівновагою дає можливість підприємству, по-перше, запобігти розвитку фінансової кризи і, тим самим, попередити її найгірший системний наслідок – банкрутство; а, по-друге,

виробити імунітет до негативного впливу зовнішнього середовища та забезпечити на цій основі сталий розвиток діяльності» [8]

Водночас формування фінансової рівноваги дедалі частіше залежить не лише від внутрішніх управлінських рішень, а й від трансформації платіжного середовища та змін у платіжній поведінці споживачів і бізнесу. Поширення цифрових активів і криптовалют як альтернативних платіжних інструментів впливає на структуру грошових потоків, швидкість розрахунків, валютні ризики та податкові зобов'язання підприємств. Саме тому доцільним на нашу думку є дослідження впливу криптовалют на платіжну поведінку споживачів і бізнесу, оскільки ці процеси безпосередньо визначають умови підтримання фінансової рівноваги підприємства в сучасному цифровізованому та нестабільному економічному середовищі [32].

За даними статистичного порталу Statista кількість підтверджених користувачів криптоактивів у світі з 2016 року по 2024 рік зростає з 5 млн до понад 560 млн. Такі темпи зростання користувачів актуалізували проблему використання криптовалюти при здійсненні господарських і фінансових операцій як для споживачів, так і для бізнесу.

Означені тенденції обумовлені взаємною зацікавленістю обох сторін з огляду на динамічність, високий рівень анонімності та нижчі транзакційні витрати порівняно з традиційними платіжними інструментами.

Зокрема, за даними Triple-A 2024 65% опитаних споживачів заявили, що хотіли б мати можливість здійснювати платежі в цифрових валютах; 39% опитаних надали перевагу отриманні оплати за свою роботу чи бізнес у криптовалюті замість місцевої валюти; 80% висловили бажання оплачувати криптовалютами щоденні покупки у мережах роздрібної торгівлі, 32% - товари високої вартості та спеціалізовані продукти [65].

Як наслідок, зміна платіжних пріоритетів споживачів вплинула на конкурентоспроможність бізнесу. Так, 55% опитаних споживачів надали конкурентну перевагу для бізнесів, дружніх до криптовалют; 56% респондентів готові збільшити свої онлайн-витрати, якщо криптовалюти стануть опцією, 43%

опитаних витрачали б більше онлайн, якби криптовалюти були прийнятним методом оплати.

Водночас, для підприємств використання криптовалют може виступати як інструментом підвищення ефективності, так і джерелом ризиків. Зокрема, невизначений статус криптовалюти як засобу платежу в Україні призводить до серйозних проблем для бізнесу у її легальному використанні в оплату за свої товари, роботи чи послуги.

Однією з причин є нормативна неврегульованість бухгалтерського і податкового обліку криптовалют в Україні. По суті, вона є товаром для обміну на інші товари або послуги, тобто виступає предметом бартерних операцій і відповідно має відображатися у Балансі. Проте, законодавчо підстави для цього не визначені.

Станом на 01.11.2025 року на розгляд до Верховної Ради подано 2 альтернативних законопроекти про оподаткування криптовалют. Основні положення законопроектів представлено у табл. 1.4

Таблиця 1.4 - Основні положення законопроектів про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні

№10225 від 07.11.2023 (НКЦПФР)	№10225-1 від 17.11.2023 (Міністерство цифрової трансформації)
1	2
База оподаткування	
<p>Фінансовий результат від операцій з віртуальними активами:</p> <ul style="list-style-type: none"> – для платників ПДФО – чистий дохід від продажу або іншого відчуження – для бізнесу - сума доходів, зменшених на вартість віртуальних активів у момент їх продажу або іншого відчуження, а саме: <ul style="list-style-type: none"> –для придбаних віртуальних активів - суму документально підтверджених витрат на придбання; –для отриманих безоплатно - суму документально підтверджених витрат, безпосередньо пов'язаних з отриманням таких віртуальних активів; –для придбаних у результаті обміну на інші віртуальні активи - документально підтверджену вартість переданих платником податку віртуальних активів. 	<p>Інвестиційний прибуток від операцій з віртуальними активами:</p> <ul style="list-style-type: none"> – для платників ПДФО - сума інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами яких не перевищує 7 млн грн протягом одного звітного року; – для бізнесу - сума інвестиційного прибутку від операцій з віртуальними активами

Продовження табл.1.4

1	2
База оподаткування	
<ul style="list-style-type: none"> – для платників ПДФО – 18% ПДФО; 5% військовий збір; – для бізнесу - 18% 	<ul style="list-style-type: none"> – для платників ПДФО - 5% впродовж перших трьох років; 9% впродовж наступних 5 років; 18% – після 8 років); – для бізнесу - 18%
Обмеження і зобов'язання	
Запровадження офіційної заборони для ФОП 1 - 3 групи або ТОВ на спрощеній системі оподаткування, здійснювати операції з віртуальними активами (в т. ч. з криптовалютою)	Встановлення обов'язку сплачувати податок на прибуток підприємств від віртуальних активів

Складено автором на основі [35, 36]

Таким чином, використання криптовалют для здійснення господарських операцій сприяє підвищенню конкурентоспроможності бізнесу, залученню нових клієнтів і оптимізації внутрішніх фінансових процесів. Разом із тим, неврегульованість законодавства та високі ризики безпеки потребують уважного підходу до інтеграції криптовалют у корпоративні операції.

Механізм формування фінансової рівноваги підприємства передбачає процес розробки економічно узгоджених рішень суб'єктів фінансового управління, які спрямовані на забезпечення стійкого фінансового стану з використанням методів, інструментів та важелів, представлених у таблиці 1.5.

Представлена у табл.1.5 систематизація методів, інструментів і важелів формування фінансової рівноваги підприємства вказує на комплексний характер цього процесу, який охоплює як фінансові, так і операційні аспекти діяльності. Зокрема, реструктуризація активів і зобов'язань, диверсифікація джерел фінансування та рефінансування дебіторської заборгованості створюють основу для підтримки ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства в умовах обмежених ресурсів і підвищених ризиків.

В свою чергу, використання сучасних інструментів моніторингу, бюджетування та фінансового контролю, зокрема цифрових аналітичних

платформ і ERP-систем, забезпечує своєчасне виявлення фінансових загроз і підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

Таблиця 1.5 - Методи, інструменти та важелі формування фінансової рівноваги підприємства

Методи	Інструменти	Важелі
Реструктуризація активів	Приховані резерви; частковий продаж майна; майно в оперативній оренді; фінансовий лізинг; об'єкти зворотного лізингу; цифрові платформи управління активами	Оптимізація запасів та оборотних коштів; передача рухомого/нерухомого майна в оренду; фінансування активів за рахунок довгострокових зобов'язань; скорочення непрофільних активів
Фінансова реструктуризація	Конверсія боргу; відстрочка/розстрочка/продлонгація боргу; факторинг; реструктуризація кредитів	Погашення боргів власниками; взаємозалік боргових зобов'язань; створення буферу ліквідності; використання фінансових технологій для управління ризиками
Диверсифікація джерел фінансування розвитку	Емісійний дохід, кошти власників, державні трансферти (субвенції, гранти), інвестиції, краудфандинг, венчурні фонди	Пошук альтернативних джерел фінансування; рекапіталізація прибутку; страхування фінансових ризиків
Рефінансування дебіторської заборгованості	Передача на факторинг; цифрові платформи кредитного моніторингу	Взаємозалік боргових зобов'язань; позовні заяви; автоматизоване управління кредитними ризиками
Моніторинг та прогнозування	Інструменти фінансової діагностики та моделі прогнозування банкрутства; цифрові системи ВІ та аналітики; показники фінансової рівноваги	Своєчасне виявлення ризиків; оцінка впливу зовнішніх шоків (економічні кризи, воєнні дії); адаптація управлінських рішень
Бюджетування та управління грошовими потоками	План доходів і витрат; платіжні календарі; цифрові платформи контролю платежів; ERP-системи	Економія витрат; контроль ліквідності; пріоритетне фінансування критичних напрямів
Фінансовий контроль та відповідальність	Контроль за виконанням бюджетів, грошових потоків, платіжної дисципліни; автоматизовані фінансові аналітичні системи	Визначення відповідальних за підтримку/відновлення фінансової рівноваги; прозорість управлінських рішень
Реструктуризація виробництва	Технічна та технологічна модернізація; нові види продукції; системи забезпечення якості; цифрові виробничі платформи	Оптимізація виробничих ланцюгів; гнучке реагування на ринкові зміни
Реінжиніринг бізнес-процесів	Перепроєктування внутрішніх процесів; цифровізація та автоматизація; оптимізація логістики	Перегляд місії та стратегічних цілей; інтеграція нових управлінських практик; підвищення ефективності ресурсів

Так, наприклад BAS є однією з найбільш поширених платформ для ведення бухгалтерського, управлінського та податкового обліку з урахуванням національного законодавства. На сьогодні, BAS забезпечує інтегроване управління бізнес-процесами підприємства шляхом об'єднання фінансових, виробничих, логістичних та кадрових функцій у єдиній інформаційній системі.

Ключові напрями системи BAS унаочнено на рис.1.2

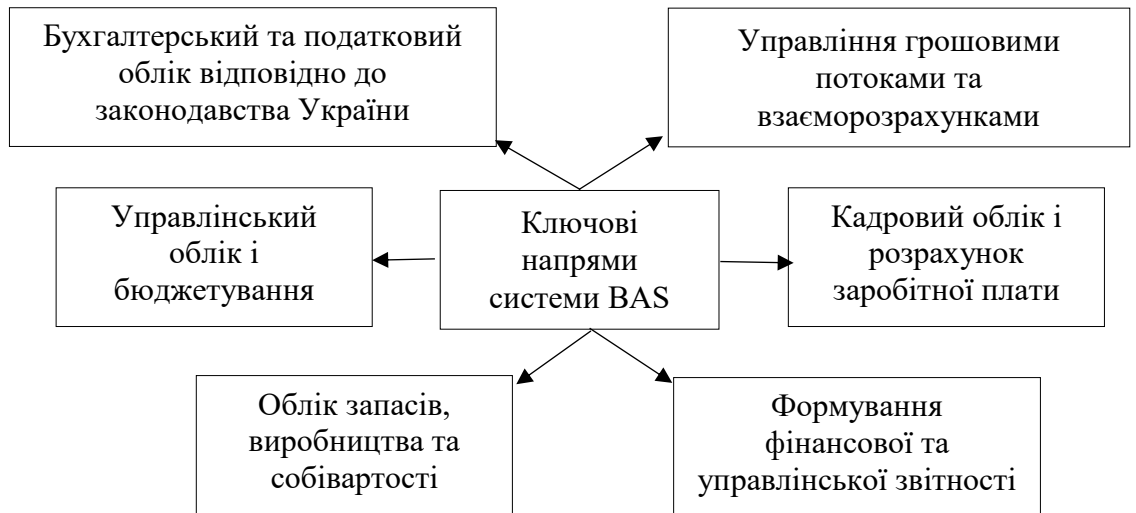
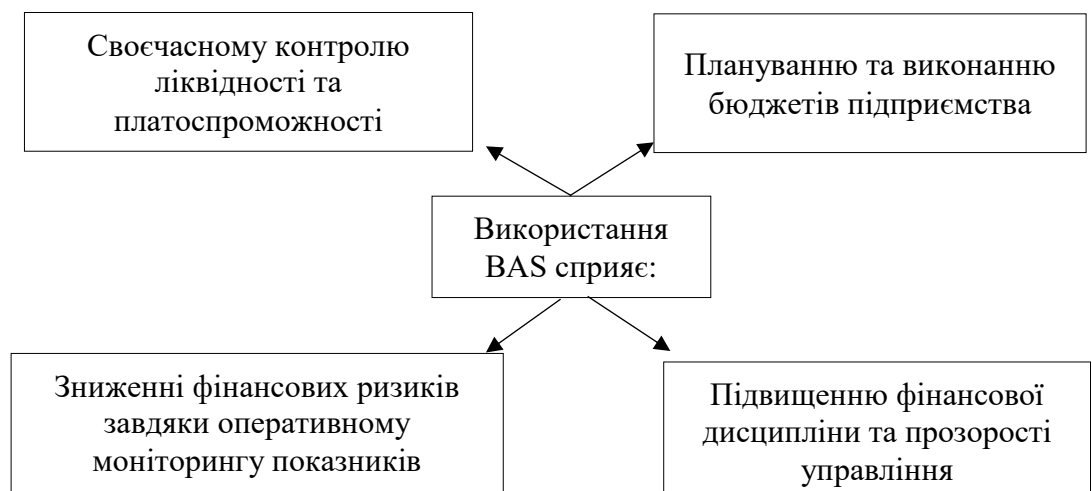

Рисунок 1.2 - Ключові напрями системи BAS

Таким чином, використання системи BAS дозволяє інтегрувати всі ключові фінансові потоки, автоматизувати облік доходів та витрат, контролювати дебіторську та кредиторську заборгованість, а також аналізувати ефективність управлінських рішень у реальному часі (рис.1.3).

Рисунок 1.3 - Роль BAS в управлінні фінансовою рівновагою підприємства

Крім того, ця система забезпечує стандартизацію обліку, підвищуючи прозорість фінансових операцій і своєчасне виявлення ризиків, що загрожують фінансовій рівновазі. Отже, роль BAS у забезпеченні фінансової рівноваги підприємства є комплексною: вона охоплює автоматизацію обліку, контроль ліквідності та прибутковості, оцінку фінансових ризиків та підтримку стратегічного управління.

Узагальнюючи результати проведеного теоретичного дослідження сутності та факторів формування фінансової рівноваги підприємства резюмуємо, що фінансова рівновага комплексний синтезуючий індикатор, який відображає ступінь збалансованості динаміки надходження економічних вигід, що проявляються через величину фінансових результатів господарської діяльності підприємства і притоку грошових коштів як двох ключових критеріїв фінансової стабільності та стійкості підприємства, які і визначають фінансову рівновагу суб'єкта господарювання.

1.3 Система методичного забезпечення управління ліквідністю і прибутковістю підприємства

Дослідження теоретичних аспектів та практики здійснення діяльності на підприємстві доводить взаємозалежність процесів формування динамічних показників функціонування суб'єкта господарювання (доходів, витрат, фінансових результатів тощо) та статичних (фінансового стану). Цим пояснюється нерозривний зв'язок між обсягами та ефективністю діяльності підприємства та станом його фінансової рівноваги. Вивчення матеріалів літературних джерел свідчить про те, що проблема досягнення фінансової рівноваги обумовлює

проведення оцінки як джерел, так і напрямків їх використання, виходячи з того, що підприємство повинно підтримувати рівновагу між ними, враховуючи стабільність перших і призначення других.

Загалом фінансована рівновага господарюючого суб'єкта представляє собою відповідність його потреби в оборотному капіталі та ресурсах за видами і часом. З метою вирішення проблеми ефективного регулювання фінансовою рівновагою, а також потребою в оборотному капіталі необхідно, по-перше, визначити, що таке потреба в оборотному капіталі і, по-друге, виявити, від чого вона залежить.

З точки зору фінансової рівноваги, потреба в оборотному капіталі це:

- різниця між поточними активами (без грошових коштів) і кредиторською заборгованістю;
- різниця між коштами, які іммобілізовані в запасах та дебіторській заборгованості, та сумою кредиторської заборгованості;
- не покрита ні власними коштами, ні довгостроковими кредитами, ні кредиторською заборгованістю частина чистих оборотних активів;
- дефіцит власних оборотних коштів;
- потреба в короткостроковому кредиті [52].

Зазначимо, що потреба в оборотному капіталі може бути від'ємною. Це означає, що поточні операції підприємства не призводять до збільшення капіталу на основі звичайної господарської діяльності, а навпаки, залучають капітал із інших джерел. З цього приводу слід зазначити, що на поточну потребу у фінансуванні впливають:

- тривалість операційного циклу: чим швидше продукція перетворюється в грошові кошти, тим менше іммобілізація грошових коштів у запасах;
- темпи зростання виручки: оскільки потреба в оборотному капіталі залежить від величини виручки й повинна змінюватися пропорційно обсягу реалізації;
- сезонність: невідповідність строків надходження і платежів здатна довести підприємство до технічної неплатоспроможності (розриву ліквідності);

– зменшення періоду оборотності дебіторської заборгованості: не допускати розбухання дебіторської заборгованості, але при цьому потрібно приваблювати покупців більш вигідними умовами розрахунків;

– середній термін оплати кредиторської заборгованості: підприємство зацікавлене у збільшенні строків погашення кредиторської заборгованості, тому що це призводить до зростання власних коштів та зменшення потреби в оборотному капіталі.

Природно, що ринкова економіка як саморегулюючий механізм створює найбільш сприятливі і, водночас, досить складні умови для досягнення фінансової рівноваги господарюючими суб'єктами. Але це не означає, що підприємство може досягти рівноваги фінансового стану автоматично, не докладаючи зусиль зі свого боку. Якщо при розробці заходів щодо досягнення фінансової рівноваги та фінансової стійкості не буде враховуватися специфіка ринку, підприємство з однаковою ймовірністю може опинитися як на межі банкрутства, так і в найкращих сприятливих умовах.

Також варто відмітити, що фінансової рівноваги підприємство може досягти і в умовах економічної кризи, і в умовах нестабільної економіки. Крім того, показники, якими визначається рівень фінансової рівноваги, для підприємств, що перебувають у фазі зростання та в періоді спаду діяльності, будуть різними.

В економічній літературі існує декілька підходів для визначення фінансової рівноваги підприємства. Так, автори [48; 53] для прогнозування майбутнього стійкого фінансово-господарського стану пропонують використовувати матриці фінансової стратегії. Їх підхід полягає в тому, що фінансова рівновага представляється як комбінація результатів фінансової та господарської діяльності, тобто фінансова рівновага визначається таким чином:

$$\text{РФГД} = 0, \text{ причому } \text{РФГД} = \text{РГД} + \text{РФД}, \quad (1.1)$$

де РФГД – результати фінансово-господарської діяльності;

РГД – результати господарської діяльності;

РФД – результати фінансової діяльності.

Результати господарської та фінансової діяльності при цьому розраховуються за формулами:

$$РГД = ДВ - \Delta ПOK - ВІ + Пз; \quad (1.2)$$

$$РФД = \Delta КЗ - ФВ - П - Д, \quad (1.3)$$

де ДВ – додана вартість;

Δ ПOK – зміна потреби в оборотному капіталі;

ВІ – виробничі інвестиції;

Пз – «звичайний» продаж;

Δ КЗ – зміна кредиторської заборгованості підприємства;

ФВ – фінансові витрати;

П – податок на прибуток;

Д – дивіденди.

На підставі співвідношення вищенаведених показників можна охарактеризувати фінансову ситуацію підприємства за допомогою матриці фінансової рівноваги Ж.Франсона і І.Романе (рис. 1.4), кожна клітина якої представляє прогноз значення результату фінансово-господарської діяльності.

	РФД << 0	РФД $\approx$ 0	РФД >> 0
РГД >> 0	1 РФГД $\approx$ 0	4 РФГД > 0	6 РФГД >> 0
РГД $\approx$ 0	7 РФГД < 0	2 РФГД $\approx$ 0	5 РФГД > 0
РГД << 0	9 РФГД << 0	8 РФГД < 0	3 РФГД $\approx$ 0

Рисунок 1.4 - Матриця фінансової рівноваги Ж.Франсона і І.Романе

Автори цього підходу вважають, що підприємство повинно фінансувати

своє економічне зростання за рахунок прибутку від господарської діяльності, а кредити брати тільки для того, щоб погасити поточну кредиторську заборгованість.

Діагональ проходить через квадранти матриці з нульовим результатом господарсько-фінансової діяльності (тобто квадранти рівноваги). Над діагоналлю знаходиться зона успіхів, або зона створення ліквідних коштів. Значення РГФД у цих квадрантах більше нуля. Під діагоналлю знаходиться зона дефіциту, або зона витрачання (зменшення) ліквідних коштів. Результат господарсько-фінансової діяльності в квадрантах цієї зони менше нуля. Таким чином, основні позиції в межах матриці виглядають наступним чином:

- фінансова рівновага: квадранти 1; 2; 3;
- зони дефіциту (від’ємних значень фінансових показників): квадранти 7; 8; 9;
- зони успіху (позитивних значень фінансових показників): квадранти 4; 5; 6.

Як видно з наведеної матриці, кожна ситуація (рівновага, успіх, дефіцит), може бути обумовлена різним співвідношенням результатів господарської та фінансової діяльності.

При використанні методики діагностики фінансової рівноваги господарюючих суб’єктів на підставі матриці фінансової стратегії необхідно зауважити, що її застосування, на жаль, не набуло широкого розповсюдження у вітчизняних і зарубіжних економістів. Фахівці у сфері фінансової діагностики від неї відмовилися через її недосконалість.

З позицій формалізованої інтерпретації фінансової рівноваги підприємства як стану ефективності його господарської діяльності найбільш адекватно даний стан характеризує відношення показників чистого руху коштів за звітний період та фінансового результату господарської діяльності, що об’єктивно відображає наявний ступінь збалансованості надходження економічних вигод та притоку грошових коштів на підприємстві (формула 1.4).

$$\Phi_{РП} = \frac{\text{ЧРК}}{\text{ФРГд}} \quad (1.4)$$

де ФРП – коефіцієнт фінансової рівноваги підприємства;

ЧРК – чистий рух коштів за звітний період (р. 3400 ф. № 3);

ФРГд – фінансові результати господарської діяльності підприємства (р. 2350 (2355) ф. № 2).

В процесі оцінки фінансової рівноваги промислового підприємства обов'язково необхідно враховувати ту обставину, що значення показників чистого прибутку та чистого руху грошових коштів за звітний період не можуть бути тотожними, оскільки:

1) в основі визначення фінансових результатів лежить метод нарахування та відповідності доходів і витрат, тоді як розрахунок величини грошових коштів здійснюється за касовим методом;

2) сума амортизаційних відрахувань входить до складу витрат, а отже, призводить до зменшення величини фінансових результатів господарської діяльності підприємства, але не спричиняє відтоку грошових коштів суб'єкта господарювання;

3) можливе здійснення бартерних операцій, наявність дебіторської заборгованості на підприємстві.

Забезпечення максимального наближення, а не ототожнення значень показників фінансового результату господарської діяльності та чистого руху коштів за звітний період є базовою основою для стійкого підвищення прибутковості, платоспроможності, фінансової стійкості, забезпечення фінансової рівноваги, що сприяє стійкому економічному розвитку підприємства.

Ключовою умовою фінансової рівноваги підприємства є досягнення збалансованості між надходженням економічних вигід та притоком грошових коштів на підприємство, про що свідчить наближеність додатних значень показників чистого руху коштів за звітний період (+ЧРК) та фінансового

результату господарської діяльності підприємства (+ФРГд) (формула 1.2).

$$\Phi PП = \frac{+ЧРК}{+ФР_{\text{гд}}} \approx 1 \quad (1.5)$$

де ЧП – чистий прибуток (р. 2350 ф. № 2);

Відношення 2 характеризує збалансований стан фінансової рівноваги суб'єкта господарювання, тоді як використання відношення 1 є більш універсальним інструментом, застосування якого дозволяє оцінити наявний (фактичний) стан фінансової рівноваги підприємства з урахуванням його рівня збалансованості надходження економічних вигід та припливу грошових коштів (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 - Порядок оцінки стану фінансової рівноваги підприємства

Тип відношення фінансової рівноваги	Стан фінансової рівноваги	Характеристика стану фінансової рівноваги
1	2	3
$\frac{+ЧРК}{+ФР_{\text{гд}}} \approx 1$	Збалансований	Фінансова рівновага суб'єкта господарювання досягається завдяки збалансуванню надходження економічних вигід і притоку коштів, підвищенню рівня рентабельності та грошової результативності господарського процесу, що сприяє формуванню базових передумов для підвищення фінансової стійкості, безпеки та стійкого економічного розвитку підприємства в довгостроковому періоді. Управлінські рішення повинні бути спрямовані на оптимізацію (утримання) даного стану фінансової рівноваги підприємства.
$\frac{-ЧРК}{+ФР_{\text{гд}}}$	Нестійкий	Прибуткова господарська діяльність супроводжується відпливом грошових коштів з підприємства внаслідок незбалансованості динаміки економічних вигід (надходження) та грошових коштів (відтік). Спостерігається зниження платоспроможності та нестійкість фінансової рівноваги, які можна відновити шляхом оперативної реалізації дієвих управлінських заходів, спрямованих на підвищення грошової результативності господарського процесу, рівня ліквідності, платоспроможності, раціоналізацію структури капіталу, забезпечення припливу грошових коштів, оптимальне збалансування прибутку та припливу коштів підприємства.
$\frac{+ЧРК}{-ФР_{\text{гд}}}$	Розбалансований	Низька результативність (неефективність) господарського процесу є причиною збитків (вибуття економічних вигід), незначного рівня припливу грошових коштів, що свідчать про

		ризик втрати підприємством фінансової рівноваги внаслідок значної розбалансованості динаміки економічних вигод (вибуття) та грошових коштів (приплив). Потребує реалізації оперативних та адекватних управлінських рішень щодо зниження збитку, зростання результативності господарського процесу, забезпечення прибуткової діяльності, підвищення рентабельності, ділової активності, фінансової стійкості, платоспроможності, оптимізації та збалансування динаміки надходження економічних вигод та припливу грошових коштів.
--	--	--

Продовження табл. 1.6

1	2	3
$\frac{-\text{ЧРК}}{-\text{ФР}_{\text{гд}}}$	Кризовий	Відображає втрату фінансової рівноваги її (відсутність) внаслідок повної розбалансованості динаміки економічних вигод (зростання збитку) та грошових коштів (відплив) як об'єктивного прояву неефективної господарської діяльності, зростання величини витрат, зниження платоспроможності та фінансової безпеки підприємства, що загрожує ризиком банкрутства. Вимагає оперативних дій менеджерів щодо реалізації адекватних заходів управління, спрямованих на оптимальну реалізацію резервів, економічного потенціалу, раціоналізацію величини витрат, оптимізацію структури балансу та капіталу, підвищення результативності господарського процесу, зниження збитку, досягнення беззбиткового обороту та забезпечення прибуткової діяльності, підвищення ділової активності, прибутковості (зниження збитковості), платоспроможності, фінансової стійкості та безпеки підприємства.

Примітка. ЧРК – чистий рух коштів за звітний період (р. 3400 ф. № 3); ФР_{гд} – фінансові результати господарської діяльності підприємства (р. 2350 (2355) ф. № 2).

Запропонований підхід до оцінки стану фінансової рівноваги (формули 1.4, 1.5, табл. 1.6) є важливим методичним інструментарієм у системі управління фінансовою рівновагою підприємства, використання якого дає змогу:

- 1) визначити наявний рівень збалансованості надходження економічних вигод та припливу грошових коштів на підприємстві;
- 2) комплексно оцінити фінансову результативність господарської діяльності, прибутковість, платоспроможність, фінансову стійкість суб'єкта господарювання;
- 3) оперативно визначити ключові резерви підвищення фінансової результативності господарської діяльності, досягнення фінансової рівноваги

підприємства та забезпечити їх ефективну мобілізацію і реалізацію;

4) діагностувати реальний рівень ефективності управління фінансовою рівновагою підприємства та обґрунтувати основні напрями економічного розвитку суб'єкта господарювання;

5) забезпечити розробку та реалізацію адекватних заходів менеджменту щодо оптимізації стану фінансової рівноваги підприємства в системі забезпечення його стійкого економічного розвитку.

Запропоновані методичні підходи до оцінки фінансової рівноваги підприємства є важливими інструментами для здійснення ефективного управління фінансовою рівновагою суб'єкта господарювання, що є важливою передумовою забезпечення його стійкого економічного розвитку. Тому проблема формування ефективної системи управління фінансовою рівновагою підприємства для забезпечення його довгострокового економічного розвитку є актуальним науковим завданням, яке характеризується високою науково-практичною цінністю його подальшого дослідження.

Отже, проведений аналіз теоретичних аспектів щодо діагностики фінансової кризи та прогнозування банкрутства дає підставу стверджувати, що вона цілком обґрунтовано визнається одним з необхідних етапів процесу антикризового управління, оскільки саме її результати дають змогу визначити ступінь розвитку кризи, її масштаби, реальність та очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, оцінити можливості підприємства щодо подолання кризи та обґрунтувати заходи, необхідні для цього.

Висновки за розділом 1

1. Обґрунтовано, що ліквідність і прибутковість є взаємопов'язаними ключовими характеристиками фінансового стану підприємства, від узгодженості яких залежить досягнення фінансової рівноваги в умовах економічної нестабільності та воєнного стану. Доведено, що ліквідність доцільно розглядати на трьох рівнях (активів, балансу та підприємства),

оскільки кожен з них відображає різні аспекти здатності компанії виконувати зобов'язання; водночас прибутковість характеризує ефективність використання активів і капіталу та забезпечує відтворення фінансових ресурсів. Підкреслено антагоністичний характер управлінських рішень у сфері ліквідності й прибутковості, сутність якого полягає у тому що надмірна орієнтація на ліквідність знижує ефективність капіталу, а фокус на прибутковість може посилювати ризики касових розривів. Обґрунтовано, що в умовах війни на діяльність підприємств посилюється вплив макроекономічних факторів (інфляція, курсові коливання, збої логістики, погіршення платіжної дисципліни), що актуалізує необхідність резервів ліквідності, диверсифікації фінансування та підвищення якості управління грошовими потоками для збереження фінансової рівноваги підприємства.

2. Зроблено висновки, що фінансова рівновага підприємства є комплексним інтегральним станом, який відображає збалансованість надходження економічних вигід (прибутку) та притоку грошових коштів, забезпечуючи платоспроможність, прибутковість, фінансову стійкість і здатність до розвитку. Проаналізовано наукові підходи різних шкіл (французької, німецької, американської), які пов'язують фінансову рівновагу передусім із синхронізацією грошових потоків, і обґрунтовано доцільність ширшого трактування, що включає також прибутковість як ключовий критерій ефективності. Систематизовано фактори та інструментарій формування фінансової рівноваги, зокрема реструктуризацію активів і зобов'язань, диверсифікацію джерел фінансування, рефінансування дебіторської заборгованості, бюджетування та моніторинг, а також підкреслено роль цифрових рішень (BI/ERP) у підвищенні оперативності контролю та обґрунтованості управлінських рішень. Зроблено висновок, що в умовах нестабільності та зовнішніх шоків фінансова рівновага виступає критерієм адаптивності підприємства та базою антикризового управління.

3. Доведено, що методичне забезпечення управління ліквідністю і прибутковістю має ґрунтуватися на узгодженні динамічних показників

господарської діяльності (доходів, витрат, фінансових результатів) зі статичними характеристиками фінансового стану та потребою в оборотному капіталі як ключовим елементом фінансової рівноваги. Визначено, що потреба в оборотному капіталі формується під впливом тривалості операційного циклу, темпів зростання виручки, сезонності, оборотності дебіторської заборгованості та строків погашення кредиторської заборгованості, а її дисбаланс є джерелом розривів ліквідності та ризиків неплатоспроможності. Розглянуто підходи до діагностики фінансової рівноваги (зокрема матрицю Ж. Франсона та І. Романа) та запропоновано більш універсальну формалізацію оцінки через співвідношення чистого руху коштів і фінансового результату. Підкреслено, що поєднання такої діагностики з антикризовими інструментами та прогнозуванням банкрутства підвищує якість фінансового менеджменту, забезпечує своєчасне виявлення загроз і підтримує стійкий розвиток підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ І ПРИБУТКОВІСТЮ ТОВ «АЛЬЦЕСТ»

2.1 Дослідження фінансової архітектури ТОВ «АЛЬЦЕСТ»

Проблеми управління ліквідністю і прибутковістю є актуальними для підприємств всіх видів економічної діяльності, проте критерії і підходи щодо їх вирішення мають галузеві особливості. В умовах інтенсивного розвитку торгівлі та розширення торгівельних мереж управлінські технології, що застосовуються для забезпечення фінансової рівноваги підприємства, привертають увагу представників торговельного бізнесу. Одним із прикладів успішного функціонування в галузі торгівлі є Товариство з обмеженою відповідальністю «АЛЬЦЕСТ» (далі – ТОВ «АЛЬЦЕСТ»). На сучасному етапі діяльності, крім традиційного інструментального ринку, компанія зайняла гідні позиції на ринках інструменту й обладнання для будівництва і промисловості, агропромислового комплексу, машинобудування та автосервісу, озеленення й догляду за садом, кліматичної та термотехніки.

Ринок збуту орієнтований на вітчизняного споживача, і зокрема, населення України. Продукція, що продається в магазинах, закуповується у вітчизняних (65%) та зарубіжних (35%) постачальників. В останні роки спостерігається

тенденція до зростання закупівельних цін, зумовлене дією різних чинників: інфляційними процесами, нестабільністю в економіці тощо. Основними каналами збуту є: роздрібна торгівля, дилерська мережа, прямі поставки. В перспективі планується розвиток нових товарних груп та розширення асортименту існуючих.

Особливу увагу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» приділяє якості обслуговування, для покращення якого товариство здійснює роботи щодо впровадження єдиного корпоративного стилю обслуговування, нових технологій, організації регіональних складських приміщень, що дасть змогу оперативно поповнювати асортимент продукції та посилити контроль за якістю надання послуг спеціалізованими торговими підрозділами. Так, ТОВ «АЛЬЦЕСТ» одним з перших в Україні запропонувало прокат інструменту й устаткування, виходячи з потреб клієнтів. У 2000 р. було відкрито перший в Україні повноцінний професійний Інтернет-магазин інструменту й обладнання, для клієнтів, які не мають можливості відвідати магазин «Альцест».

ТОВ «АЛЬЦЕСТ» має необхідні для здійснення діяльності економічні ресурси, що поєднують фінансову, матеріальну, трудову, інформаційну та інтелектуальну складові. В ході аналізу окремих складових ресурсного забезпечення ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (табл. 2.1) було виявлено, що вартість майна підприємства за 2024 р. становила 156272,0 тис. грн., що на 12167,0 тис. грн. менше, ніж у 2023 р., та на 20182,0 тис. грн. менше, ніж у 2022 р.

Скорочення вартості активів відбувалося переважно за рахунок зменшення вартості необоротних активів та запасів. Зокрема, під впливом динаміки вартості необоротних активів підприємства за період дослідження вартість майна товариства зменшилася на 15810,0 тис. грн. або на 13,3%.

У складі необоротних активів понад 88% становили основні засоби, решта - нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції та інші необоротні активи.

Протягом досліджуваного періоду вартість основних засобів, введених в експлуатацію, значно перевищувала обсяги їх вибуття (рис. 2.1). В результаті,

залишкова вартість основних засобів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» станом на кінець 2024 р. порівняно з 2022 р. зросла на 13,2% і склала 91218,0 тис. грн.

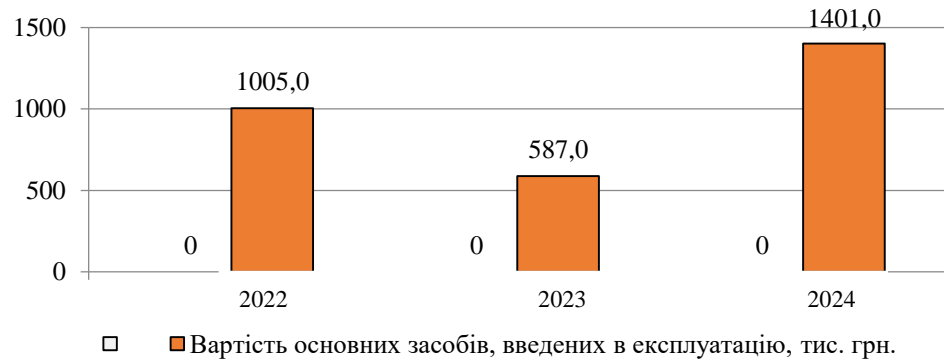

Рисунок 2.1 - Динаміка надходження та вибуття основних засобів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Таблиця 2.1 - Динаміка показників ресурсного забезпечення ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2022-2024 рр.

(станом на кінець року)

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни (+,-), тис. грн.:		Темп змін, %:	
				у 2023 р. порівняно з 2022 р.	у 2024 р. порівняно з 2023 р.	у 2023 р. порівняно з 2022 р.	у 2024 р. порівняно з 2023 р.
1. Капітал, тис. грн.	176444	168439	156272	-8015,0	-12167,0	95,5	92,8
1.1. Власний капітал	92110	95166	87829	3056,0	-7337,0	103,3	92,3
1.1.1. Зареєстрований (пайовий) капітал	3650	3650	3650	0,0	0,0	100,0	100,0
1.2. Позиковий капітал	84344	73273	68443	-11071,0	-4830,0	86,9	93,4
1.2.1. Забезпечення наступних витрат і платежів	137	52	0	-85,0	-52,0	38,0	0,0
1.2.2. Довгострокові зобов'язання	34011	18935	14256	-15076,0	-4679,0	55,7	75,3
1.2.3. Поточні зобов'язання	50196	54286	54187	4090,0	-99,0	108,1	99,8
1.2.4. Доходи майбутніх періодів	0	0	0	0,0	0,0	-	-
2. Майно, тис. грн.	176444	168439	156272	-8018,0	-12169,0	95,5	92,8
2.1. Необоротні активи	119078	111058	103268	-8020,0	-7790,0	93,3	93,0
2.1.1. Основні засоби	105107	97859	91218	-7248,0	-6641,0	93,1	93,2
2.1. Оборотні активи	57366	57368	52989	2,0	-4379,0	100,0	92,4
2.2.1. Запаси	43440	41930	35566	-1510,0	-6364,0	96,5	84,8
2.2.2. Дебіторська заборгованість	13387	15030	17147	1643,0	2117,0	112,3	114,1
2.2.3. Грошові кошти і поточні фінансові вкладення	208	299	222	91,0	-77,0	143,8	74,2
2.3. Витрати майбутніх періодів	10	13	15	3,0	2,0	130,0	115,4

Збільшення вартості основних засобів супроводжувалося підвищенням показників їх придатності. Як видно на рис. 2.2, динаміка залишкової вартості основних засобів не була стабільною, а рівень їх зносу щороку зростав і за 2024 р. досяг 39,0%.

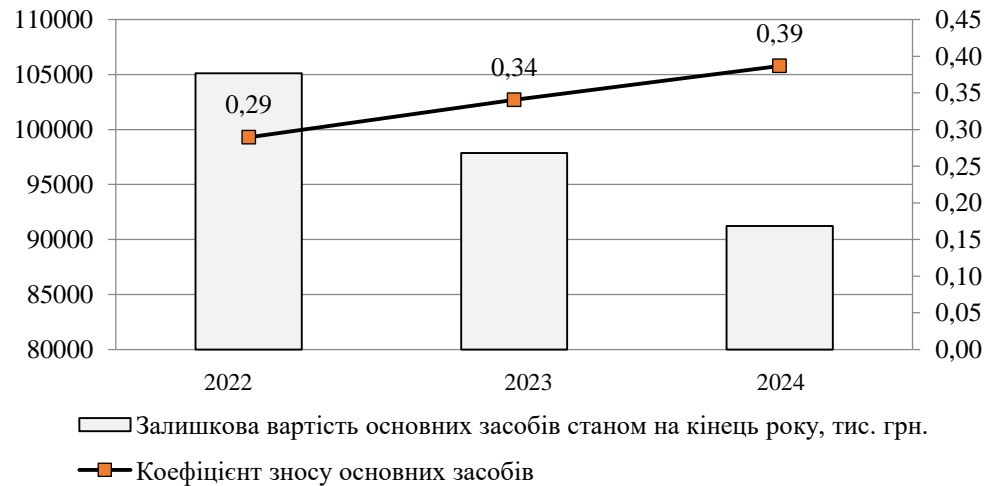

Рисунок 2.2 - Динаміка показників наявності та стану основних засобів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Згідно з даними фінансової звітності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (додатки А-Г), величина оборотних активів товариства за 2024 р. порівняно з 2022 р. скоротилася на 4377,0 тис. грн. і склала 52989,0 тис. грн. Приріст балансової вартості оборотних активів відбувався за рахунок:

- 1) зменшення розміру запасів товариства на 7874,0 тис. грн. За 2024 р. їх вартість склала 35566,0 тис. грн.;
- 2) збільшився розмір дебіторської заборгованості на 3760,0 тис. грн. і склав 17147,0 тис. грн. Зростання розміру дебіторської заборгованості відбувалося в умовах зменшення обсягів діяльності підприємства. З цієї точки зору, тенденцію до збільшення дебіторських рахунків слід розглядати як негативне явище в роботі підприємства. Як свідчить динаміка формування дебіторської заборгованості за реалізовані товари та за видимими авансами (рис. 2.3), частка товарної дебіторської заборгованості у загальному обсязі реалізації підприємства підвищилася від 6,5% у 2023 р. до 7,7% - у 2024 р. Водночас, спостерігалася зростання розміру іншої дебіторської заборгованості підприємства.

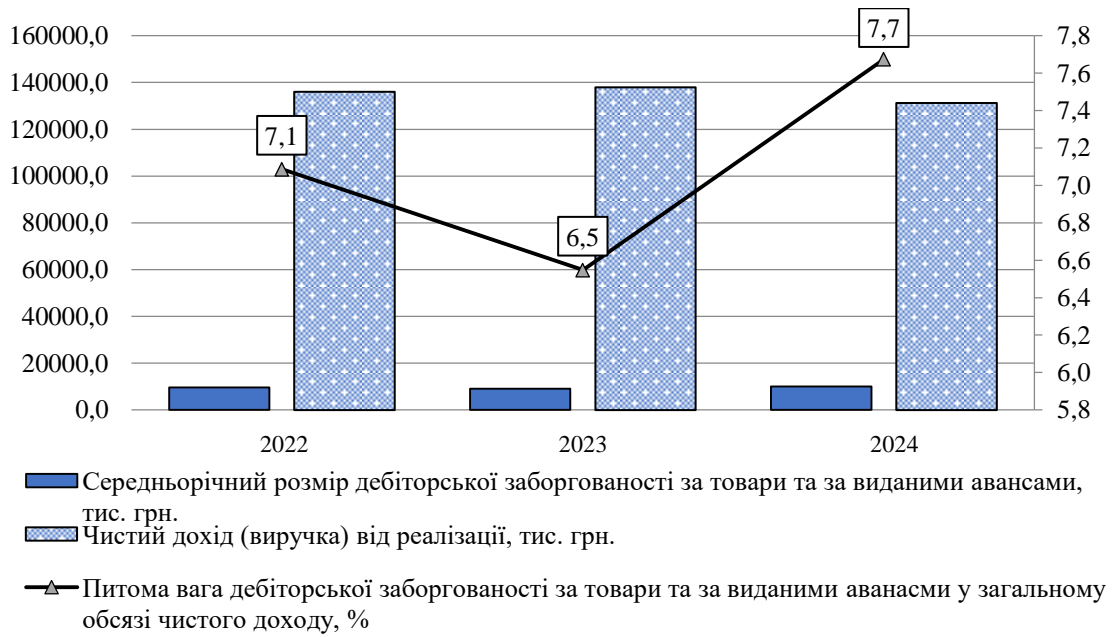

Рисунок 2.3 - Динаміка обсягу товарної дебіторської заборгованості у співвідношенні з обсягами чистого доходу від реалізації ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Зростання дебіторської заборгованості, незалежно від джерел виникнення, підвищує вимоги до фінансового управління її станом та якістю;

3) розмір грошових коштів підприємства у 2024 р. порівняно з попередніми роками зменшився більш, ніж на 25,0% і становив 222,0 тис. грн.

Отже, в 2022-2024 рр. спостерігалася негативна динаміка балансової вартості оборотних активів товариства (рис. 2.4).

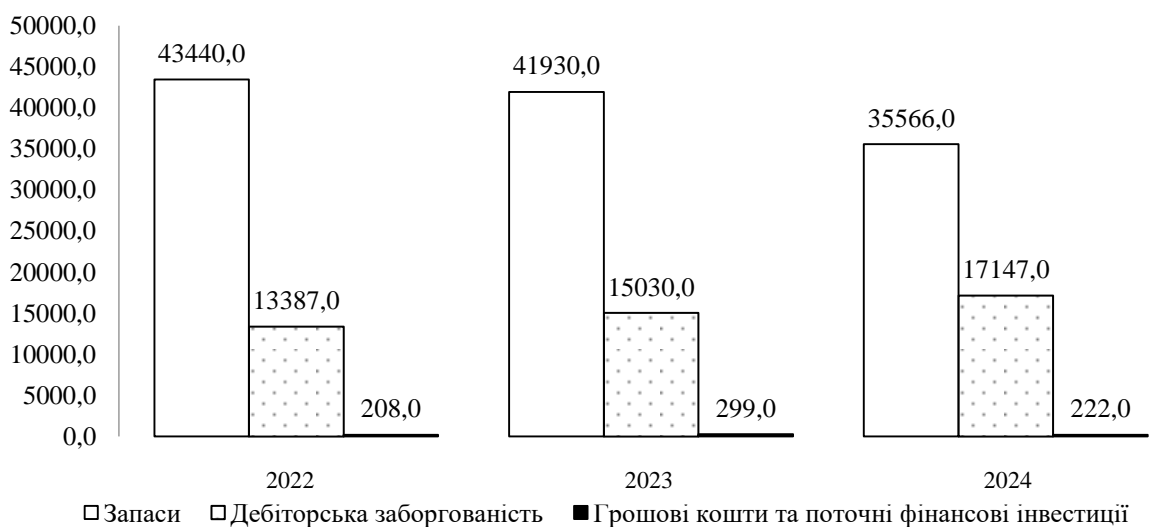

Рисунок 2.4 - Динаміка середньорічної вартості оборотних активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за групами у 2022-2024 рр.

Водночас, за умови скорочення вартості необоротних активів підприємства впродовж періоду дослідження зниження мобільності його майна фактично не відбулося, що позитивно впливає на його фінансовий стан.

Зміни у складі та структурі активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ», на наш погляд, підпорядковані єдиній меті – стимулювати вхідний грошовий потік та мобілізувати власні кошти для поповнення оборотного капіталу, адже діяльність підприємства у 2022-2024 рр. була збитковою. Внаслідок цього розмір власного капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» зменшувався (табл. 2.1). Негативні результати діяльності поточних фінансових періодів покривалися за рахунок нерозподіленого прибутку минулих років, що знаходиться в розпорядженні підприємства та є одним із джерел формування власного капіталу.

Не зважаючи на негативні результати діяльності та скорочення величини власних фінансових ресурсів, підприємство зменшило обсяг позикового капіталу, і зокрема, довгострокових банківських кредитів. Протягом досліджуваного періоду сукупний розмір зобов'язань товариства зменшувався в середньому на 10,0% за рік. В цілому за 2022-2024 рр. розмір позикового капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» зменшився на 18,9% і досяг 68443,0 тис. грн.

Політика формування позикового капіталу товариства поступово змінювалася, у структурі залучених ресурсів пріоритет дедалі більше надавався короткостроковим зобов'язанням.

Вагому частину позикового капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» було сформовано за рахунок залучення боргових ресурсів на платній основі. Станом на кінець 2024 р. у складі зобов'язань підприємства близько 48,0% становили кредити банку.

Розмір капіталу, залученого за рахунок зазначених джерел, щороку змінювався. Зокрема, в 2024 р. порівняно з 2023 р. величина кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги) зменшився на 5,6% і становила 30217,0 тис. грн.

Отже, аналіз формування капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» свідчить про те, що підприємство дотримується агресивної політики фінансування активів, що є, на наш погляд, характерним підходом до управління фінансами роздрібною

ритейлера.

Очевидно, що процеси формування поточних зобов'язань та оборотних активів підприємства відбувалися паралельно й майже синхронно, що визначало розмір та динаміку робочого капіталу підприємства. Проте, як видно на рис. 2.5, у 2024 р. на підприємстві виник дефіцит власного капіталу в оборотних активах, хоча в 2022 р. його розмір становив 7170,0 тис. грн.

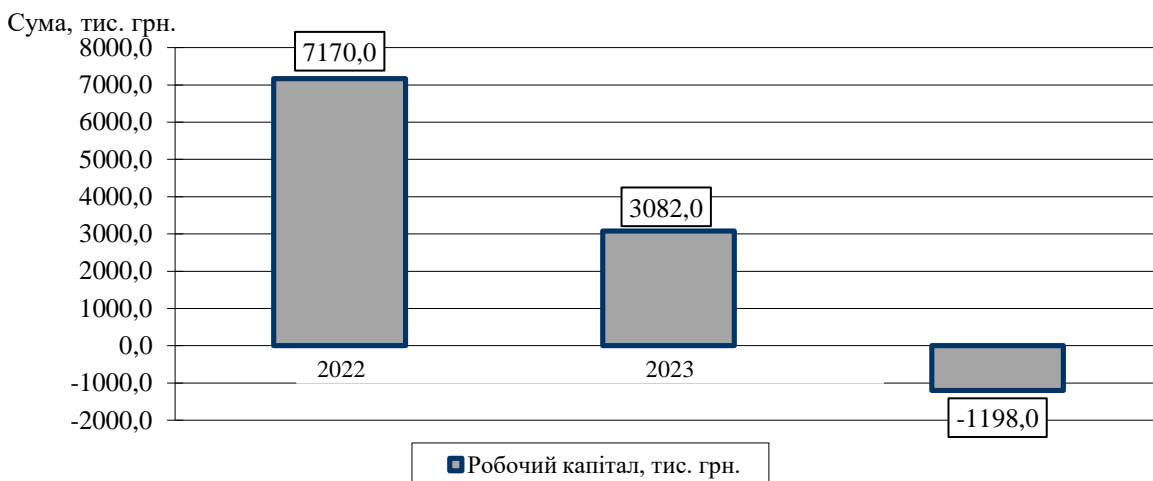

Рисунок 2.5 - Динаміка розміру робочого капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Таким чином, динаміка фінансових і матеріальних ресурсів підприємства за їх видами свідчить про зменшення виробничого потенціалу господарюючого суб'єкта. Зміни величини й структури майна та фінансових ресурсів є наслідком незадовільних результатів діяльності підприємства, що підтверджують результати аналізу фінансово-економічних показників його господарювання (табл. 2.2), насамперед, виручки від реалізації товарів, а також їх собівартості, що зумовлюють кінцеві результати діяльності та характеризують рівень ділової активності товариства і знаходять відображення в показниках оборотності активів та капіталу.

За даними табл. 2.2, чистий дохід від реалізації товарів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр. зменшився на 3,5% і становив 131286,0 тис. грн. Зменшення чистого доходу було більш стриманим порівняно з динамікою скорочення майна та капіталу, а тому сприяло прискоренню оборотності активів, у 2024 р. порівняно з 2022 р. швидкість обертання активів зросла на 0,12 обороти і складала 2,4 рази за

рік, що, на наш погляд, є недостатнім.

Таблиця 2.2 - Фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни (+,-), тис. грн.:		Темп змін, %:	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.	2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
1. Економічні показники							
1.1. Робочий капітал, тис. грн.	7170	3082	-1198	-4088	-4280	43,0	-38,9
1.2. Частка робочого капіталу в оборотних активах, %	12,50	5,37	-2,26	-7,1	-7,6	43,0	-42,1
1.3. Виручка від реалізації товарів, тис. грн.	136046	137990	131286	1944	-6704	101,4	95,1
1.4. Собівартість реалізованих товарів, тис. грн.	92780	95268	93033	2488	-2235	102,7	97,7
1.5. Рівень прямих операційних витрат до виручки від реалізації, %	68,20	69,04	70,86	0,8	1,8	101,2	102,6
1.6. Чистий прибуток (збитки), тис. грн.	-6754,0	-6483,0	-7779,0	271,0	-1296,0	96,0	120,0
2. Фінансові коефіцієнти станом на кінець року							
2.1. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,143	1,057	0,978	-0,086	-0,079	92,5	92,5
2.2. Коефіцієнт поточної ліквідності	0,271	0,282	0,321	0,012	0,038	104,3	113,5
2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,004	0,006	0,004	0,001	-0,001	132,9	74,4
2.4. Коефіцієнт автономії	0,522	0,565	0,562	0,043	-0,003	108,2	99,5
2.5. Коефіцієнт фінансування	0,916	0,770	0,779	-0,146	0,009	84,1	101,2
2.6. Коефіцієнт інвестування	0,774	0,857	0,850	0,083	-0,006	110,8	99,3
2.7. Оборотність сукупних активів, рази	0,74	0,80	0,81	0,06	0,01	107,7	101,1
2.8. Оборотність поточних активів, рази	2,26	2,41	2,38	0,14	-0,03	106,3	98,9
2.9. Оборотність дебіторської заборгованості, рази	8,68	9,71	8,16	1,04	-1,55	111,9	84,0
2.10. Оборотність запасів, рази	3,10	3,22	3,38	0,12	0,16	103,8	105,1
2.11. Період обертання дебіторської заборгованості, дні	42,07	37,58	44,73	-4,48	7,15	89,3	119,0
2.12. Період зберігання запасів, дні.	117,86	113,49	107,95	-4,37	-5,54	96,3	95,1
2.13. Період обертання кредиторської заборгованості, дні	139,50	138,18	150,79	-1,31	12,60	99,1	109,1
2.14. Рентабельність товарів, %:	46,63	44,84	41,12	-1,79	-3,73	96,2	91,7
2.15. Рентабельність активів, %	-3,69	-3,76	-4,79	-0,07	-1,03	101,9	127,4
2.16. Рентабельність основної операційної діяльності, %	-4,96	-4,70	-5,93	0,27	-1,23	94,6	126,1
2.17. Рентабельність власного капіталу, %	-7,25	-6,92	-8,50	0,32	-1,58	95,6	122,8
2.18. Фондовіддача основних засобів, грн.	1,18	1,36	1,39	0,18	0,03	115,2	102,1
2.19. Тривалість операційного циклу за рік, дні	159,92	151,07	152,68	-8,85	1,61	94,5	101,1
2.20. Тривалість фінансового циклу за рік, дні	20,42	12,89	1,89	-7,54	-10,99	63,1	14,7

Собівартість реалізованих товарів за 2022-2024 рр. зросла з 68,2% від загального обсягу реалізації до 70,9% та спостерігається тенденція до його підвищення (рис. 2.6). Враховуючи ці обставини, слід визнати, що скорочення обсягів діяльності не створювало належних умов економічного розвитку підприємства в перспективі.

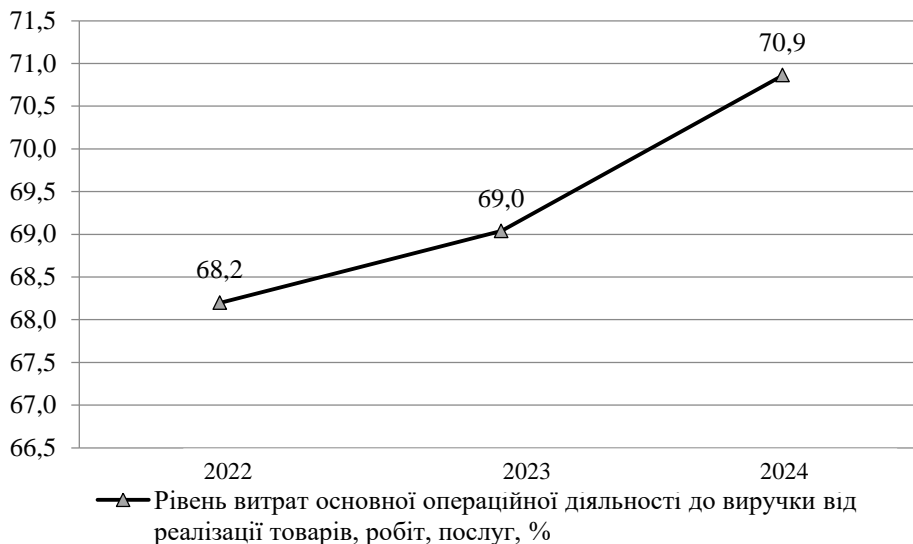

Рисунок 2.6 - Динаміка рівня витрат основної операційної діяльності до виручки від реалізації ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр., %

Це негативно вплинуло на фінансовий стан підприємства. Скорочення собівартості реалізованих товарів відбувалося повільніше, ніж виручки від реалізації, а отже, валовий прибуток підприємства від його основної діяльності зменшувався, проте досить повільно. На нашу думку, в разі, якщо найближчим часом керівництву товариства вдасться стримувати подальше розгортання наміченої динаміки розглянутих показників, підприємство відновить прийнятний рівень фінансової міцності та отримає можливість увійти в межі прибуткової зони функціонування.

Як доводять розрахунки, головною причиною фінансових проблем товариства є недостатня ефективність його основної діяльності. За 2022 рік збиток підприємства від операційної діяльності становив 2120,0 тис. грн., чистий збиток – 6754,0 тис. грн. У 2023-2024 рр., враховуючи сальдо доходів і витрат товариства від здійснення інших видів діяльності, фінансовий результат від звичайної діяльності підприємства був ще більш негативним.

Таким чином, негативні фінансові результати діяльності підприємства протягом досліджуваного періоду свідчать про помилки в роботі відділів маркетингу та збуту. Враховуючи виявлені негативні моменти в роботі, ТОВ «АЛЬЦЕСТ» вкрай необхідно вжити заходів щодо покращення фінансової ситуації на підприємстві.

Ділова активність ТОВ «АЛЬЦЕСТ» проявляється у темпах розвитку підприємства та досягненні ним поставлених цілей, що відображають відповідні показники (табл. 2.2). За даними табл. 2.2, показники ділової активності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р. порівняно з минулими періодами в цілому погіршилися. Як зазначалося вище, прискорення оборотності капіталу було незначним. За 2024 р. коефіцієнт оборотності активів склав 0,81 рази, що на 0,6 рази більше порівняно з 2022 р. Слід зазначити, що число оборотів капіталу є недостатнім для забезпечення нормальної фінансово-господарської діяльності торговельного підприємства. Обсяг виручки від реалізації не забезпечує використання наявних ресурсів підприємства на належному рівні.

Про недостатній рівень ділової активності товариства свідчить також динаміка оборотності кредиторської заборгованості та запасів. Коефіцієнт оборотності товарних запасів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2024 р. порівняно з 2022 р. зріс на 0,28 обороти і склав 3,38 разів. Оборотність кредиторської заборгованості у 2024 р. уповільнилася. Якщо у 2022 р. термін погашення зобов'язань перед постачальниками та іншими кредиторами склав 139,5 дні, то в 2024 р. – 150,79 дні.

Таким чином, зменшення обсягів реалізації у 2023-2024 рр. стало стримуючим чинником для розвитку діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ».

За 2022-2024 рр. рівень фінансової стійкості ТОВ «АЛЬЦЕСТ» був достатнім та істотно не змінився. Про це свідчать дані табл. 2.2. Зокрема, коефіцієнт автономії характеризувався значеннями на рівні 0,52-0,56 і за 2023 р. порівняно з 2022 р. його рівень дещо покращився. У 2024 р. 43,8% капіталу підприємства складала позикові кошти. Відповідно власного капіталу у формуванні довгострокових активів підвищилася до 85,0%.

Зважаючи на задовільні значення показника автономії (незалежності), фінансування поточної операційної діяльності відбувається за рахунок довгострокових і короткострокових зобов'язань, що свідчить про стійкість фінансового стану підприємства.

Коефіцієнт покриття за 2022-2024 рр. коливався в межах від 1,14 у 2022 р. до 0,98 у 2024 р. і є низьким (рис. 2.7). В цілому за результатами аналізу ліквідності й платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» слід зробити висновок про їх недостатній рівень.

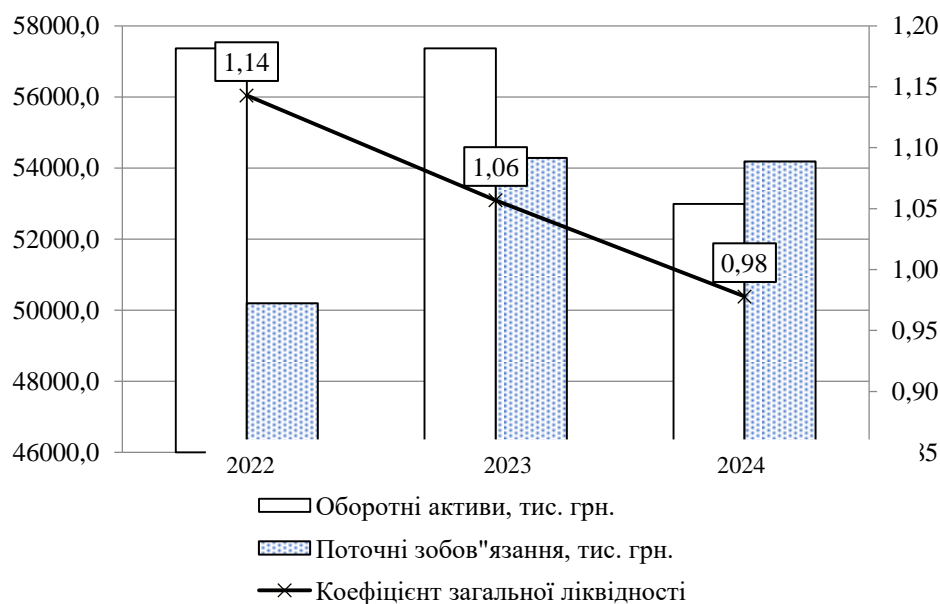

Рисунок 2.7 - Динаміка формування коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Таким чином, аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства показав, що формування торговельної мережі та зменшення обсягів продажу сприяло погіршенню фінансових результатів діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» протягом 2023-2024 рр. Це не дозволяло підприємству вирішити проблеми покращення платоспроможності та недостатньої стійкості фінансового стану, що відбувалося на фоні низької ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства.

На нашу думку, тенденції основних показників фінансово-господарської діяльності свідчать про недостатній рівень фінансового управління на

підприємстві та відсутність фінансової рівноваги активів і капіталу та грошових потоків підприємства. Більш детальному вивченню цих аспектів управління фінансами ТОВ «АЛЬЦЕСТ» присвячено наступні розділи кваліфікаційної роботи.

2.2 Аналіз стану ліквідності і прибутковості з позицій досягнення фінансової рівноваги ТОВ «АЛЬЦЕСТ»

Питання ліквідності і прибутковості ТОВ «АЛЬЦЕСТ» вже було актуалізовано у попередніх розділах кваліфікаційної роботи. Проте для їх ідентифікації аналітичне дослідження потребує розширення та доповнення з використанням відповідних методичних підходів.

Згідно з загальноприйнятою методикою аналізу та оцінки ліквідності й платоспроможності підприємства на першому етапі дослідження здійснюється групування активів за ступенем ліквідності та пасивів за терміновістю погашення. Цей етап є базовим для всього подальшого аналізу.

Традиційно виділяють чотири групи активів і пасивів. Але є розходження у віднесенні тих чи інших активів (пасивів) до певних груп, особливо за даними Балансу. Це пов'язано із ігноруванням об'єктивної логіки ліквідності, а також терміновості, що призводить до самих різних припущень щодо групування. Особливо це стосується віднесення до певних груп витрат та доходів майбутніх періодів, забезпечень наступних витрат і платежів, дебіторської заборгованості. Проте, переважна більшість авторів дотримуються традиційного підходу до групування активів і пасивів. Його зміст узагальнено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Групування активів за ступенем ліквідності і пасивів за строками погашення для оцінки ліквідності балансу [34]

Група активів	Характеристика групи активів та алгоритм розрахунку показника	Група пасивів	Характеристика групи пасивів та алгоритм розрахунку показника
Найбільш ліквідні активи (A1)	Суми грошових коштів та їх еквівалентів, а також короткострокові фінансові вкладення, які можуть бути прирівняні до них.	Поточні зобов'язання за розрахунками (П1)	Кредиторська заборгованість підприємства товарного і нетоварного характеру за статтями розділу ІУ «Поточні зобов'язання» пасиву балансу та доходи майбутніх періодів, забезпечення наступних витрат і платежів, які будуть погашені протягом операційного циклу або 12 місяців від дати складання балансу.
Середньо ліквідні активи (A2)	Дебіторська заборгованість та інші активи (витрати майбутніх періодів у тій частині, яка буде використана протягом операційного циклу або року від дати складання балансу), для їх перетворення на готівку потрібен певний час.	Короткострокові кредити банків і позики (П2)	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями та короткострокові кредити банків.
Низько ліквідні активи (A3)	Запаси підприємства за статтями розділу ІІ «Оборотні активи» активу балансу, для їх перетворення на гроші потрібен певний час пов'язаний з їх реалізацією та налагодженням сталих ділових відносин з покупцями.	Довгострокові зобов'язання (П3)	Суми за всіма статтями розділу ІІ «Довгострокові зобов'язання і забезпечення»
Важко ліквідні активи (A4)	Активи підприємства, які використовуються в процесі господарської діяльності протягом тривалого періоду. До цієї групи включають усі статті розділу І «Необоротні активи» активу балансу та витрати майбутніх періодів з терміном використання понад рік.	Постійні пасиви (П4)	Власний капітал підприємства.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється шляхом порівняння груп активів і пасивів на предмет їх відповідності заданим умовам ліквідності:

$$A1 \geq P1 ; A2 \geq P2 ; A3 \geq P3 ; A4 \leq P4. \quad (2.1)$$

Аналіз показників ліквідності балансу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» станом на кінець 2022-2024 рр. (табл. 2.4) дозволяє зробити наступні висновки:

- підприємство не має достатньої суми наявних грошових коштів для розрахунків з кредиторами ($A1 \leq P1$). На кінець 2022 р. найбільш ліквідні активи покривають найбільш термінові зобов'язання на 0,7%, а в 2023 та 2024 роках – відповідно на 0,9% та 0,7%;

- обсяг середньоліквідних активів підприємства є недостатнім для покриття короткострокових кредитів банку. Водночас, слід звернути увагу на те, що рівень забезпечення цієї групи зобов'язань у 2022-2024 рр. поступово підвищувався і становив відповідно 70,4%, 75,7%, 82,4%;

- ліквідною є третя група активів протягом усього аналізованого періоду, адже співвідношення між низько ліквідними активами та довгостроковими зобов'язаннями підприємства є позитивним;

- внаслідок значного надлишку важколіквідних активів над розміром постійних пасивів підприємство не має власних ресурсів для формування оборотних активів. Впродовж усього періоду, що досліджується, підприємство функціонує в умовах гострого дефіциту власного оборотного капіталу.

Отже, в цілому зміни в балансі ТОВ «АЛЬЦЕСТ» свідчать про низький рівень ліквідності балансу та недостатній рівень ліквідності активів підприємства, що негативно характеризує його фінансовий стан.

Враховуючи ступінь ліквідності активів, маємо можливість спрогнозувати фінансовий стан підприємства на короткострокову та довгострокову перспективу (табл. 2.5).

Таблиця 2.4 -Показники ліквідності балансу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр., станом на кінець року

Актив	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Пасив	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Надлишок (+) чи нестача (-) платіжних коштів		
								2022 р.	2023 р.	2024 р.
1. Найбільш ліквідні активи (А1)	208	299	222	1. Найбільш термінові зобов'язання (П1)	30837	34315	33283	-30629 А1≥П1	-34016 А1≥П1	-33061 А1≥П1
2. Середньо ліквідні активи (А2)	13728	15152	17216	2. Короткострокові кредити банків і позики (П2)	19496	20023	20904	-5768 А2≥П2	-4871 А2≥П2	-3688 А2≥П2
3. Низько ліквідні активи (А3)	43440	41930	35566	3. Довгострокові зобов'язання (П3)	34011	18935	14256	9429 А3≥П3	22995 А3≥П3	21310 А3≥П3
4. Важко ліквідні активи (А4)	119078	111058	103268	4. Постійні пасиви (П4)	92110	95166	87829	24968 А4≤П4	15892 А4≤П4	15439 А4≤П4
БАЛАНС	176454	168439	156272	БАЛАНС	176454	168439	156272	X	X	X

На підставі проведеної оцінки ліквідності активів, фінансовий стан підприємства впродовж 2022-2024 рр. характеризується як кризовий з перспективою його незначного покращення в довгостроковому періоді.

Таблиця 2.5 - Розрахунок показників фінансового стану ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2022-2024 рр. з урахуванням ступеню ліквідності активів, станом на кінець року

Тип сталості	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
Абсолютний	$A1 \geq П1$	$A1 \geq П1 + П2$	$A1 \geq П1 + П2 + П3$
2022 р.	$208,0 \geq 30837,0$	$208,0 \geq 50333,0$	$208,0 \geq 84344,0$
2023 р.	$299,0 \geq 34315,0$	$299,0 \geq 54338,0$	$299,0 \geq 73273,0$
2024 р.	$222,0 \geq 33283,0$	$222,0 \geq 54187,0$	$222,0 \geq 68443,0$
Нормальний	$A1 + A2 \geq П1$	$A1 + A2 \geq П1 + П2$	$A1 + A2 \geq П1 + П2 + П3$
2022 р.	$13936,0 \geq 30837,0$	$13936,0 \geq 50333,0$	$13936,0 \geq 84344,0$
2023 р.	$15451,0 \geq 34315,0$	$15451,0 \geq 54338,0$	$15451,0 \geq 73273,0$
2024 р.	$17438,0 \geq 33283,0$	$17438,0 \geq 54187,0$	$17438,0 \geq 68443,0$
Передкризовий (критичний)	$A1 + A2 + A3 \geq П1$	$A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2 + П3$
2022 р.	$57376,0 \geq 30837,0$	$57376,0 \geq 50333,0$	$57376,0 \geq 84344,0$
2023 р.	$57381,0 \geq 34315,0$	$57381,0 \geq 54338,0$	$57381,0 \geq 73273,0$
2024 р.	$53004,0 \geq 33283,0$	$53004,0 \geq 54187,0$	$53004,0 \geq 68443,0$
Кризовий	$A1 + A2 + A3 \leq П1$	$A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2 + П3$
2022 р.	$57376,0 \leq 30837,0$	$57376,0 \leq 50333,0$	$57376,0 \leq 84344,0$
2023 р.	$57381,0 \leq 34315,0$	$57381,0 \leq 54338,0$	$57381,0 \leq 73273,0$
2024 р.	$53004,0 \leq 33283,0$	$53004,0 \leq 54187,0$	$53004,0 \leq 68443,0$

Для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства важливе значення має розрахунок та застосування показників ліквідності і платоспроможності. Оцінку ліквідності і платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» здійснено з використанням системи відповідних відносних показників, що були розглянуті у попередніх розділах кваліфікаційної роботи.

Аналіз показників платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (табл. 2.6) свідчить про те, що загальна ліквідність оборотних активів товариства знизилася і за 2024 р. склала 0,978. Критичне значення коефіцієнта загальної ліквідності, розраховане для вітчизняних промислових підприємств дорівнює 1,5 [23], а це свідчить про достатність у підприємства оборотних коштів, необхідних не лише для розрахунку за поточними боргами, а й продовження операційної діяльності у звичайному режимі (рис. 2.11).

Таблиця 2.6 - Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-)	
				2023 р. від 2022 р.	2024 р. від 2023 р.
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,143	1,057	0,978	-0,086	-0,079
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,271	0,282	0,321	0,012	0,038
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,004	0,006	0,004	0,001	-0,001
4. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,267	0,277	0,316	0,010	0,040
5. Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	2,283	2,265	1,906	-0,017	-0,360
6. Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	0,865	0,772	0,656	-0,093	-0,116

Значні обсяги дебіторської заборгованості покупців за придбані товари (роботи, послуги) не сприяють формуванню достатнього рівня поточної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ». Не зважаючи на загальну тенденцію до підвищення відповідного показника, його значення за 2024 р. становило 0,321 і свідчить, що за рахунок грошових коштів та дебіторської заборгованості підприємство має змогу погасити близько 32,0% поточних зобов'язань.

Згідно з основними принципами фінансового управління підприємством, формування значних обсягів дебіторської заборгованості ускладнює процес фінансово-господарської діяльності, оскільки зумовлює додаткову потребу в капіталі на фінансування операційної діяльності. За даними фінансової звітності ТОВ «АЛЬЦЕСТ», термін погашення дебіторської заборгованості підприємства за торговельними операціями не перевищує трьох місяців, що надає підстави вважати її надійним платіжним засобом, хоча не вирішує проблеми недостатнього рівня поточної ліквідності акціонерного товариства.

Зважаючи на те, що грошові кошти у готівковій формі підприємство спрямовує в оборот, а також не має активів у формі поточних фінансових інвестицій, рівень його абсолютної ліквідності в 2022-2024 рр. не перевищував 0,6%. Порівняно з нормативними вимогами, значення коефіцієнта абсолютної ліквідності підприємства є надзвичайно низькими (рис. 2.9). Це означає, що підприємство фактично не має резерву грошових коштів на фінансування

непередбачених термінових господарських потреб. На нашу думку, такий підхід до управління грошовими ресурсами підприємства є ризиковим, хоч і можливим за умови, що планування надходжень і виплат здійснюється з високим рівнем достовірності.

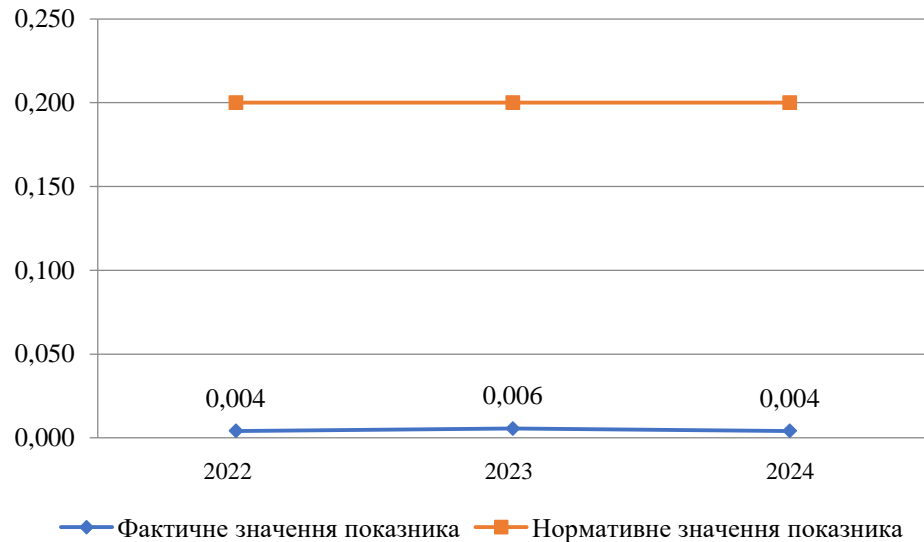

Рисунок 2.9 - Динаміка коефіцієнта абсолютної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

За даними табл. 2.7, вартість товарно-матеріальних цінностей підприємства станом на кінець 2022 р. покривала обсяг поточних зобов'язань на 86,5%. З кожним наступним роком зазначене співвідношення зменшувалося і на кінець 2024 р. становило 65,6%. Співвідношення загальних обсягів кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства поступово знижується, проте залишається досить значним – на кінець 2024 р. на кожен гривню очікуваних надходжень від дебіторів підприємство мало 1,91 грн. поточних зобов'язань за розрахунками з постачальними та підрядними організаціями.

Таким чином, за результатами аналізу динаміки показників ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ», слід зазначити відзначити загальну тенденцію щодо підвищення рівня платоспроможності підприємства, проте ліквідність його активів залишається низькою, що зумовлює досить напружені умови для здійснення фінансово-господарської діяльності. Особливо це стосується

управління операційним та фінансовим циклом, адже відсутність власного оборотного капіталу та резервів грошової готівки для задоволення непередбачуваних платіжних потреб значно підвищує вимоги щодо управління грошовими потоками підприємства. Саме тому для більш повної та об'єктивної оцінки стану ліквідності та платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у роботі застосовано динамічний підхід до аналізу досліджуваних параметрів фінансового стану.

За результатами дослідження показників руху грошових коштів підприємства було виявлено, що величина його чистого грошового потоку у 2022 р. була негативною, що стало результатом значного відтоку коштів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» від фінансової діяльності. В наступні роки ситуація щодо формування надходжень і виплат суттєво покращилася, чистий грошовий потік характеризувався позитивними значеннями з тенденцією до зростання показника. Як свідчать дані табл. 2.7, формування позитивного сальдо надходжень і виплат відбувалося в ході операційної діяльності.

Таблиця 2.7 - Показники формування чистого грошового потоку ТОВ «АЛЬЦЕСТ» в 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни (+,-)	
				2023 р. порівняно з 2022 р.	2024 р. порівняно з 2023 р.
Чистий рух коштів від операційної діяльності	8819	8390	8072	-429	-318
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-1877	-639	-1004	1238	-365
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-7348	-7158	-6353	190	805
Чистий рух коштів за звітний період	-406	593	715	999	122

За господарськими операціями інвестиційної та фінансової діяльності здійснювалося використання генерованого операційним циклом грошового потоку. Згідно з методичним підходом, описаним у роботі Г.В. Кошельок [29], співвідношення чистого руху коштів за видами діяльності підприємства у 2023-2024 рр. відповідає ознакам високо ефективного управління надходженнями і

виплатами господарюючого суб'єкта.

У контексті оцінки фінансової безпеки підприємства важливе значення також має показник незалежного грошового потоку, що характеризує величину операційного грошового потоку, скориговану на величину чистого руху коштів від інвестиційної діяльності. ТОВ «АЛЬЦЕСТ» стабільно досягає позитивних значень цього показника, що підтверджує здатність підприємства забезпечити операційну діяльність та планові інвестиції за рахунок внутрішніх фінансових джерел, не вдаючись до зовнішнього фінансування. Надлишок коштів, генерованих операційною діяльністю надходжень підприємство використовує на погашення банківських позичок та виконання фінансових зобов'язань, з ними пов'язаних.

Аналіз відносних показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за грошовими потоками (табл. 2.8) показав, що величина чистого руху коштів від операційної діяльності по відношенню до середньорічної вартості нетто-заборгованості досліджуваного підприємства поступово зростає і за 2024 р. становила 13,0%. Це сприяло скороченню тривалості погашення Нетто-заборгованості за рахунок операційного грошового потоку. Водночас, показник самофінансування інвестицій, що характеризує частку інвестицій, профінансовану за рахунок внутрішніх джерел, впродовж усього періоду

Таблиця 2.8 - Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за грошовими потоками в 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни (+,-)	
				2023 р. порівняно з 2022 р.	2024 р. порівняно з 2023 р.
1. Показник тривалості погашення нетто-заборгованості за рахунок операційного грошового потоку	9,07	8,30	7,50	-0,8	-0,8
2. Коефіцієнт ліквідності операційного грошового потоку	0,11	0,12	0,13	0,0	0,0
3. Показник самофінансування інвестицій, %	-112,82	-104,84	-103,62	8,0	1,2

дослідження має негативні значення і перевищує 100%. Така динаміка свідчить,

що підприємство активно залучало зовнішні ресурси для фінансування інвестицій.

Ґрунтуючись на цьому, можемо стверджувати, що рівень ліквідності й платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» є достатнім для забезпечення ритмічного операційного циклу, виконання зобов'язань та здійснення соціальних виплат працівників. Разом з тим, інвестиційні потреби акціонерного товариства на сучасному етапі розвитку є значними, що зумовлює політику фінансування його поточних і довгострокових господарських потреб. Цим пояснюється низька ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства впродовж останніх років.

Так, згідно з даними табл. 2.9, кінцеві фінансові результати діяльності акціонерного товариства характеризувалися збитками на рівні від 5-6% до обсягу реалізації. Серед основних чинників, що зумовлювали негативну тенденцію до погіршення фінансових результатів та зростання величини чистого збитку підприємства, слід відзначити:

- поступове збільшення обсягу та рівня операційних витрат, що входять до складу собівартості реалізованих товарів (робіт, послуг). Впродовж періоду дослідження найбільш суттєвий приріст прямих операційних витрат відбувся в 2023 р. порівняно з 2022 р. (на 2488,0 тис. грн., або 2,7%), а в 2024 р. підвищився рівень собівартості реалізованих товарів на 1,8 в.п. за рік і досяг 70,9% у загальному обсязі виручки;

- значне зростання обсягу та рівня витрат на збут. Якщо в 2022 р. їх розмір становив 32836,0 тис. грн., або 24,1% до виручки від реалізації, то в 2024 р. – відповідно 36012,0 тис. грн., або 27,5%;

- скорочення обсягу реалізації у 2024 р. порівняно з 2023 р. на 6704,0 тис. грн., або майже на 5,0%;

- збільшення у 2024 р. порівняно з 2023 р. величини інших операційних витрат на 15,3%.

Таблиця 2.9 - Показники формування фінансових результатів діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення (+,-)				Темп змін, %	
	сума, тис. грн.	питома вага, % до підсумку	сума, тис. грн.	питома вага, % до підсумку	сума, тис. грн.	питома вага, % до підсумку	2023 р. порівняно з 2022 р.		2024 р. порівняно з 2023 р.		у 2023 р. порівняно з 2022 р.	у 2024 р. порівняно з 2023 р.
							суми, тис. грн.	питомої ваги, в.п.	суми, тис. грн.	питомої ваги, в.п.		
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	136046	105,0	137990,0	104,7	131286,0	105,9	1944,0	-0,3	-6704,0	1,2	101,4	95,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	92780	68,2	95268,0	69,0	93033,0	70,9	2488,0	0,8	-2235,0	1,8	102,7	97,7
Валовий прибуток (+), збиток (-)	43266	31,8	42722,0	31,0	38253,0	29,1	-544,0	-0,8	-4469,0	-1,8	98,7	89,5
Інші операційні доходи	3629	2,7	5101,0	3,7	4399,0	3,4	1472,0	1,0	-702,0	-0,3	140,6	86,2
Адміністративні витрати	11620	8,5	10026,0	7,3	8667,0	6,6	-1594,0	-1,3	-1359,0	-0,7	86,3	86,4
Витрати на збут	32836	24,1	38512,0	27,9	36092,0	27,5	5676,0	3,8	-2420,0	-0,4	117,3	93,7
Інші операційні витрати	4559	3,4	3013,0	2,2	3473,0	2,6	-1546,0	-1,2	460,0	0,5	66,1	115,3
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (+), збиток (-)	-2120	-1,6	-3728,0	-2,7	-5580,0	-4,3	-1608,0	-1,1	-1852,0	-1,5	175,8	149,7
Доход від участі в капіталі	116	0,1	162,0	0,1	97,0	0,1	46,0	0,0	-65,0	0,0	139,7	59,9
Інші фінансові доходи	1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
Інші доходи	119	0,1	9,0	0,0	48,0	0,0	-110,0	-0,1	39,0	0,0	7,6	533,3
Фінансові витрати	4064	3,0	3576,0	2,6	3402,0	2,6	-488,0	-0,4	-174,0	0,0	88,0	95,1
Втрати від участі в капіталі	70	0,1	152,0	0,1	41,0	0,0	82,0	0,1	-111,0	-0,1	217,1	27,0
Інші витрати	395	0,3	16,0	0,0	1,0	0,0	-379,0	-0,3	-15,0	0,0	4,1	6,3
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток (+), збиток (-)	-6413	-4,7	-7301,0	-5,3	-8879,0	-6,8	-888,0	-0,6	-1578,0	-1,5	113,8	121,6
Витрати (дохід) з податку на прибуток	341	0,3	-818,0	-0,6	-1100,0	-0,8	-1159,0	-0,8	-282,0	-0,2	-239,9	134,5
Чистий: прибуток (+), збиток (-)	-6754	-5,0	-6483,0	-4,7	-7779,0	-5,9	271,0	0,3	-1296,0	-1,2	96,0	120,0

Внаслідок дії зазначених чинників розмір збитку від операційної діяльності у 2023 р. становив 3728,0 тис. грн., що більше, ніж у 2022 р. на 75,8%, а в наступному звітному періоді – 5580,0 тис. грн., що більше порівняно з попереднім роком на 47,9%. Аналогічними темпами змінювався негативний фінансових результаті від звичайної діяльності до оподаткування, його розмір за 2024 р. досяг 8879,0 тис. грн., або 6,8% до обсягу реалізації.

За даними табл. 2.10, рівень збитковості основної діяльності знизився до 6,00%, операційної збитковості – до 5,93%, використання власного капіталу – до 8,50%. Так само низьким був рівень показників прибутковості, розрахованих за операційним і чистим грошовими потоками. Так, розмір чистого грошового потоку у порівнянні з величиною власного капіталу і, тим більше, активів підприємства в окремих періодах ледве досягав 1%. Рівень чистої операційної маржі за грошовим потоком коливався на рівні 6,1-6,5%, хоча в 2024 р. порівняно з 2022 р. також демонструє скорочення.

Отже, за показниками фінансових результатів діяльності та ефективності господарювання підприємство перебуває у досить складному фінансовому становищі. Як це впливає на стан його фінансової рівноваги?

Таблиця 2.10 - Показники рентабельності (збитковості) господарювання ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+,-)	
				2023 р. порівняно з 2022 р.	2024 р. порівняно з 2023 р.
1. Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	-7,25	-6,92	-8,50	0,32	-1,58
2. Операційна рентабельність (збитковість) продажу, %	-4,96	-4,70	-5,93	0,27	-1,23
3. Рентабельність (збитковість) основної діяльності, %	-2,28	-3,91	-6,00	-1,63	-2,08
4. Рентабельність (збитковість) активів (ROA), %	-3,69	-3,76	-4,79	-0,07	-1,03
5. Чистий грошовий потік на одиницю власного капіталу	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00
6. Чиста операційна маржа за грошовим потоком, %	6,48	6,08	6,15	-0,40	0,07
8. Чистий грошовий потік на одиницю активів	0,00	0,01	0,00	0,01	-0,01

Для визначення типу фінансової рівноваги ТОВ «АЛЬЦЕСТ» скористаємося методикою Ж Франшоне та І. Романе, що передбачає визначення показників результату діяльності підприємства (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 - Показники результату діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр. для визначення типу фінансової рівноваги

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
1. Чистий рух коштів від операційної діяльності	8819,0	8390,0	8072,0
2. Сплачені проценти	3875,0	3576,0	3402,0
3. Сплачений податок на прибуток	341,0	-818,0	-1100,0
4. Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-1877,0	-639,0	-1004,0
5. Результат господарської діяльності (р.1+р.2+р.3+р.4)	11158,0	10509,0	9370,0
6. Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-7348,0	-7158,0	-6353,0
7. Результат фінансової діяльності (р.6-р.2-р.3)	-11564,0	-9916,0	-8655,0
8. Результат господарсько-фінансової діяльності (р.5+р.7)	-406,0	593,0	715,0

Як свідчать дані табл. 2.11, співвідношення показників результату господарської діяльності та результату фінансової діяльності було досить збалансованим за розмірами порівнюваних показників, що сприяло формуванню результату фінансово-господарської діяльності підприємства за 2023-2024 рр. з порівняно незначними позитивними значеннями.

Згідно з умовами позиціонування господарюючого суб'єкта в межах стратегічної матриці, його параметри ($РГД > 0$, $РФД < 0$, $РФГД \approx 0$) відповідають 1 типу фінансової рівноваги «Батько родини». Це означає, що товариство може утримувати рівновагу, в основному завдяки збалансованості темпів змін виручки та заборгованості.

Враховуючи, що в 2024 р. обсяги діяльності та активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» скоротилися, необхідно визнати, що підприємство має незадіяні можливості розвитку, проте не використовує наявні внутрішні ресурси на належному рівні. Досягнутий стан фінансової рівноваги підприємство не зможе утримувати тривалий час. У разі подальшого розгортання негативних тенденцій функціонування (низької ліквідності, збитковості діяльності та інших) або у випадку втрати контролю над синхронністю та ритмічністю руху грошових коштів, ризикує опинитися в зоні тимчасового дефіциту рівноваги, відновлення якої досягається за рахунок нарощення заборгованості та втрати фінансової

стійкості.

Більш критичні оцінки стан фінансової рівноваги досліджуваного підприємства отримані на основі методики Р. Скалюк [69]. На підставі порівняння показників чистого руху коштів та фінансового результату господарської діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (табл. 2.13), стан його фінансової рівноваги відповідає ознакам розбалансованості грошових надходжень і виплат та незначного притоку грошових коштів для фінансування господарських потреб. За цих умов підприємство потребує реалізації оперативних управлінських рішень щодо подолання збитків, підвищення ділової активності, результативності та ефективності господарського процесу, покращення фінансового стану.

Таким чином, за результатами аналізу та оцінки ліквідності і платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» слід зробити висновок про недостатній рівень ефективності управління його фінансовим станом, що призводить до розгортання на підприємстві негативних тенденцій щодо зниження ліквідності активів та платоспроможності, поглиблення збитковості діяльності та підвищення ризику втрати рівноваги грошових потоків та фінансової рівноваги в цілому. Разом з тим, враховуючи, що переважна більшість показників ліквідності і прибутковості є відносними, а їх об'єктивна інтерпретація потребує врахування широкого переліку чинників впливу, вважаємо за доцільне перевірити правильність сформованих висновків шляхом застосування методів факторного аналізу.

2.3 Аналіз впливу факторів на ліквідність і прибутковість ТОВ «АЛЬЦЕСТ»

Вирішення проблем, пов'язаних із необхідністю поліпшення фінансового стану, неможливе без дослідження впливу факторів на основні його параметри.

Саме тому важливим завданням розробки та обґрунтування управлінських рішень щодо управління ліквідністю прибутковістю підприємства є визначення та оцінка впливу факторів на формування їх рівня. В цілому факторний аналіз можна здійснювати за окремими параметрами фінансового стану підприємства (ліквідністю, платоспроможністю, прибутковістю) а також комплексно на основі використання інтегральних показників. Результати факторного аналізу доповнюють висновки про стан ліквідності і прибутковості підприємства.

Вплив факторів на основні складові фінансового стану підприємства може бути досліджений з використанням різноманітних економіко-математичних моделей. Зокрема, залежність рівня платоспроможності господарюючого суб'єкта від впливу факторів першого і другого порядку можна проаналізувати на основі моделі факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності (рис. 2.10).

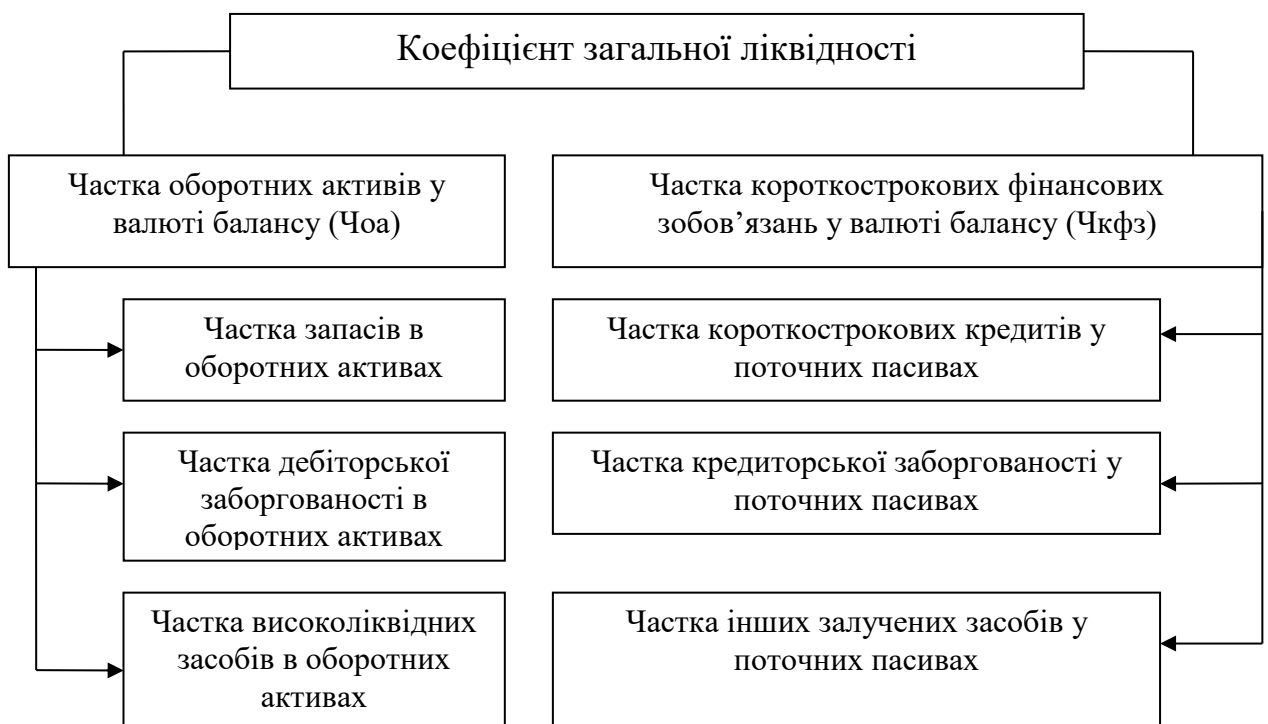

Рисунок 2.10 - Структурно-логічна модель факторного аналізу коефіцієнта загальної ліквідності

На першому етапі аналізу впливу факторів на рівень ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» розраховано, як змінився коефіцієнт ліквідності за рахунок

факторів першого порядку: частки оборотних активів і поточних зобов'язань (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 - Розрахунок впливу факторів першого порядку на рівень загальної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення, (+,-)	
				2023 р. порівняно з 2022 р.	2024 р. порівняно з 2023 р.
1. Частка оборотних активів у валюті балансу	0,325	0,341	0,339	0,016	-0,001
2. Частка короткострокових зобов'язань у валюті балансу	0,284	0,322	0,347	0,038	0,024
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	1,143	1,057	0,978	-0,086	-0,079
Скорегований показник				1,198	1,052
Зміни рівня загальної ліквідності за рахунок:					
зміни частки оборотних активів у валюті балансу, п.п.				0,055	-0,005
зміни частки короткострокових зобов'язань у валюті балансу, п.п.				-0,141	-0,074

Розрахунки свідчать, що рівень загальної ліквідності підприємства станом на кінець 2023 р. порівняно з 2022 р. змінювався за рахунок зміни як частки оборотних активів у їх загальному обсязі, так і поточних зобов'язань. За рахунок збільшення частки оборотних активів у їх загальному обсязі на 0,016 в. п. рівень поточної ліквідності підприємства підвищився на 0,055 (1,198-1,143). Збільшення частки короткострокових зобов'язань підприємства на 0,038 в. п. призвело до зниження рівня поточної платоспроможності на 0,141 (1,057-1,198). В загальному підсумку рівень поточної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2023 р. порівняно з 2022 р. знизився на 0,086 в. п.

Щоб з'ясувати, як впливали на динаміку оборотних активів і поточних зобов'язань і, зрештою, на формування загальної ліквідності товариства фактори другого порядку (частки окремих складових оборотних активів і поточних зобов'язань), можна скористатися способом пропорційного поділу приросту факторів першого порядку. Для цього частку кожної статті оборотних активів у загальній зміні їхньої суми слід помножити на приріст коефіцієнта загальної ліквідності за рахунок цього фактора. Результати розрахунку впливу факторів другого порядку на рівень загальної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за

2022-2024 рр. представлено в табл. 2.13.

Як свідчать результати розрахунків, серед факторів другого порядку у 2023 р. на зміну частки оборотних активів у їх загальному обсязі впливали зміни обсягу запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів і поточних фінансових зобов'язань підприємства. Зокрема:

1) в результаті зменшення залишку запасів товариства на 1732,0 тис. грн., частка оборотних активів у їх загальному обсязі різко зменшилася, що забезпечило скорочення за період рівня результативного показника майже в 19 р;

2) збільшення розміру дебіторської заборгованості на 1646,0 тис. грн. забезпечило приросту частки оборотних активів у їх загальному обсязі майже в 18 разів, а збільшення грошових коштів і поточних фінансових інвестицій на 91,0 тис. грн. – сприяло підвищенню результативного показника на 99,2%;

3) враховуючи, що сила впливу позитивних чинників (збільшення дебіторської заборгованості і грошових коштів) виявилася більшою, частка оборотних активів у їх загальному обсязі збільшилася на 0,055 (-18,877-17,940+0,992).

Динаміку змін частки кредиторської заборгованості у загальному обсязі капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» обумовлювали зміни обсягу короткострокових кредитів банку, кредиторської заборгованості, а також інших поточних зобов'язань. За даними табл. 2.13, збільшення кредиторської заборгованості товариства у 2023 р. порівняно з 2022 р. на 3488,0 тис. грн. сприяло скороченню частки поточних зобов'язань у структурі капіталу підприємства на 0,120. Збільшення короткострокових кредитів банку на 527,0 тис. грн. забезпечило 1,8% скорочення результативного показника, інших поточних зобов'язань – ще 0,3%.

Вплив факторів другого порядку на зміни часток поточних активів і поточних зобов'язань у загальному обсязі капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2024 р. порівняно з 2023 р. було проаналізовано аналогічним чином. Розрахунки показали, що частка поточних активів формувалася за рахунок дебіторської

заборгованості на 0,2% та запасів – 0,5%.

Таблиця 2.13 - Розрахунок впливу факторів другого порядку на рівень загальної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Показник	у 2023 р. порівняно з 2022 р.				у 2024 р. порівняно з 2023 р.			
	абсолютний приріст (+,-)	частка фактора у загальній сумі приросту, %	розрахунок впливу	рівень впливу	абсолютний приріст (+,-)	частка фактора у загальній сумі приросту, %	розрахунок впливу	рівень впливу
1. Зміни оборотних активів всього, у тому числі за рахунок факторів:	5,0	100,00	1,198-1,143	0,055	-4377,0	100,00	1,052-1,057	-0,005
1.1. зміни запасів	-1732,0	-34640,00	(0,054)x x(-34640,0):100	-18,877	-6419,0	146,65	(-0,005)x x(146,65):100	-0,007
1.2. зміни дебіторської заборгованості	1646,0	32920,00	(0,054)x x(32920,0):100	17,940	2119,0	-48,41	(-0,005)x x(-48,41):100	0,002
1.3. зміни грошових коштів і поточних фінансових вкладень	91,0	1820,00	0,054)x x(1820,0):100	0,992	-77,0	1,76	(-0,005)x x(1,76):100	0,000
2. Зміни поточних зобов'язань всього, у тому числі:	4090,0	100,00	1,057-1,198	-0,141	-99,0	100,00	1,052-0,978	-0,074
2.1. кредитів банку	527,0	12,89	(-0,141)x x(12,89):100	-0,018	881,0	-889,90	(-0,074)x x(-889,90):100	0,661
2.2. кредиторської заборгованості	3488,0	85,28	(-0,141)x x(85,28):100	-0,120	-1372,0	1385,86	(-0,074)x x(1385,86):100	-1,029
2.3. інших поточних зобов'язань	75,0	1,83	(-0,141)x x(1,83):100	-0,003	392,0	-395,96	(-0,074)x x(-395,96):100	0,294

Зменшення частки поточних зобов'язань обумовило скорочення кредиторської заборгованості на 1372,0 тис. грн., що становило 102,9% від'ємної зміни фактора, збільшення розміру банківських кредитів на 881,0 тис. грн. забезпечило 66,1% приросту показника, збільшення інших поточних зобов'язань на 392,0 тис. грн. призвело до зменшення результативного показника на 29,4%. Загальне зменшення частки поточних зобов'язань у структурі капіталу товариства становило 7,4 в. п.

Таким чином, результати факторного аналізу доводять наявність тісної залежності між показниками структури поточних активів і короткострокових зобов'язань та рівнем загальної ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ».

Одним із основних факторів формування фінансових результатів господарювання підприємства торгівлі є валовий прибуток, що розраховується як різниця між виручкою від реалізації та собівартістю реалізованих товарів. Валовий прибуток може бути представлений як добуток виручки від реалізації та рівня валового прибутку:

$$ВП = \frac{N_p \cdot Y_{ВП}}{100\%} \quad (2.2)$$

де N_p - виручка від реалізації звітного періоду, тис. грн.;

$Y_{ВП}$ - рівень валового прибутку (збитку), %;

ВП- валовий прибуток (збиток), тис. грн.

Проведемо факторний аналіз валового прибутку ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за даними табл. 2.14.

Таблиця 2.14 - Вихідні дані для факторного аналізу рентабельності виручки від реалізації ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення, (+,-)	
				2023 р. порівняно з 2022 р.	2024 р. порівняно з 2023 р.
1.Виручка від реалізації, тис. грн.	136046	137990	131286	1944	-6704
2. Валовий прибуток (+), збиток (-), тис. грн.	43266	42722	38253	-544,	-446
3. Рівень валового прибутку, %	31,802	30,96	29,137	-0,842	-1,823

Таким чином, розмір валового прибутку у 2023 р. зменшився порівняно з 2022 р. на 1,3% при збільшенні виручки від реалізації на 1,4%. У 2024 р. порівняно з 2023 р. скорочення валового прибутку відбувалося на фоні зменшення обсягу виручки від реалізації.

Співставлення темпів зміни виручки від реалізації і рівня валового прибутку дозволяє зробити висновок проте, що підвищення рівня торгової націнки і відповідно, роздрібних цін, сприяло зростанню обсягу продаж.

Кількісна оцінка впливу факторів на валовий прибуток визначена способом різниць:

- вплив виручки від реалізації:

$$\Delta \text{ВП} (\text{Nr}) = \Delta \text{Nr} \times \text{У}_{\text{ВП}}^{\text{р}} \quad (2.3)$$

$$\Delta \text{ВП} (\text{Nr})_{2023} = (+ 1944,0 \text{ тис. грн.} \times 31,802\%) / 100 = (+ 618,2) \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП} (\text{Nr})_{2024} = (- 6704,0 \text{ тис. грн.} \times 30,960\%) / 100 = (- 2075,6) \text{ тис. грн.}$$

- вплив рівня валового прибутку:

$$\Delta \text{ВП} (\text{У}_{\text{ВП}}) = \Delta \text{У}_{\text{ВП}} \times \text{Nr}^1 \quad (2.4)$$

$$\Delta \text{ВП} (\text{У}_{\text{ВП}})_{2023} = (-0,842\% \times 137990,0 \text{ тис. грн.}) / 100 = (- 1161,9) \text{ тис. грн.}$$

$$\Delta \text{ВП} (\text{У}_{\text{ВП}})_{2024} = (-1,823\% \times 131286,0 \text{ тис. грн.}) / 100 = (- 2393,3) \text{ тис. грн.}$$

- загальний вплив:

$$\text{у 2023 р.:} + 618,2 - 1161,9 = - 543,7 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{у 2024 р.:} - 2075,6 - 2393,3 = - 4468,9 \text{ тис. грн.}$$

За результатами розрахунків, як у 2023 р., так і в 2024 р. скорочення рівня

валового прибутку в загальному обсязі реалізації зумовлювало зменшення розміру валового прибутку акціонерного товариства відповідно на 1161,9 тис. грн. та на 2393,3 тис. грн.

Рівень будь-якого показника у торгівлі являє собою відношення відповідного показника до роздрібного (оптового) товарообігу. Рівень валового доходу дає кількісну оцінку частки торговельного підприємства у роздрібній ціні. Чим вищий рівень валового доходу, тим більша частка підприємства у ціні, тим більша різниця між вартістю придбання і вартістю продаж. Рівень валового доходу для торгівлі є ціноутворюючим показником, змінюючи який підприємство може збільшувати, або зменшувати обсяг товарообігу за умови високої якості продукції і широкого асортименту, обираючи тим самим оптимальні їх співвідношення і отримуючи великий валовий дохід.

Обидва фактори в моделі валового доходу підпорядковуються дії закону попиту. Збільшення рівня валового доходу при еластичному попиті призведе до зниження обсягу товарообігу, тому за допомогою факторного аналізу валового доходу можна визначити доцільність цінової політики, яка проводиться на підприємстві. З іншого боку, рівень валового прибутку підприємства є усередненим показником дохідності окремих товарних позицій у товарному асортименті і залежить від змін у його структурі. Збільшення у товарообігу частки товарів з високим рівнем торговельної націнки збільшує середній рівень валового доходу. Однак вплив структурних зрушень на зміну рівня валового доходу за кожною товарною групою досить суттєвий.

Рівень ліквідності та платоспроможності господарюючого суб'єкта значною мірою впливає на рентабельність його капіталу. Прибутковість капіталу підприємства, у свою чергу, тісно пов'язана зі швидкістю його обертання та рентабельністю реалізованої продукції. Цю залежність відображає економіко-математична модель, відома як формула Дюпона:

$$P_k = P_n \times O_k, \quad (2.5)$$

де Рк – рентабельність капіталу, %;

Рп – рентабельність реалізованої продукції, %;

Ок – оборотність капіталу, рази.

Зазначена залежність покладена в основу розрахунків впливу факторів на ефективність використання капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 - Розрахунок впливу факторів на рентабельність капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення, (+,-)	
				2023 р. порівняно з 2022 р.	2024 р. порівняно з 2023 р.
1. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-6754	-6483	-7779	271	-1296
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	136046	137990	131286	1944	-6704
3. Середньорічний розмір капіталу, тис. грн.	183122	172446	162355	-10675	-10091
4. Рентабельність (збитковість) реалізованих товарів, %	-5,0	-4,7	-5,9	0,3	-1,2
5. Оборотність активів, рази	0,7	0,8	0,8	0,1	0,0
3. Рентабельність (збитковість) капіталу, %	-3,69	-3,76	-4,79	-0,07	-1,03
Скорегований показник				-3,49	-4,74
Зміни рентабельності капіталу за рахунок:					
зміни рентабельності реалізованих товарів, в.п.				0,20	-0,98
зміни оборотності активів, в.п.				-0,27	-0,05

Дані табл. 2.15 свідчать, що збитковість капіталу підприємства у 2023 р. порівняно з 2022 р. підвищилася на 0,07 в. п. В результаті підвищення збитковості реалізації на 0,3 в. п. результативний показник покращився на 5,7% (0,2/3,49x100). Прискорення оборотності капіталу на 0,1 оборот за рік зумовило погіршення результативного показника на 0,27 в. п.

Виявлені зміни, на наш погляд, відбулися внаслідок нераціонального розподілу та використання доходів операційної діяльності, отримуваних підприємством за результатами фінансово-господарської діяльності у 2023 р. Це, в свою чергу, завадило керівництву забезпечити належний рівень ліквідності й платоспроможності товариства.

Отже, розглянуті показники дають можливість більш детально

розглянути структуру активів і капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» та взаємозв'язок між статичними (показниками балансу) і динамічними (показниками звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів) показниками функціонування підприємства.

В цілому на підставі проведеного дослідження отримано результати, що характеризують низький рівень ліквідності і прибутковості підприємства, що є причиною розбалансованості основних параметрів його фінансового стану. Разом з тим, динамічний процес формування грошових надходжень і виплат, особливо від операційної діяльності, забезпечує підприємству досить вагомий внутрішній потенціал для досягнення й збереження стану фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі.

Зважаючи на виявлені особливості й недоліки управління ліквідністю і прибутковістю ТОВ «АЛЬЦЕСТ» доходимо висновку про значний рівень залежності фінансового стану підприємства від ліквідності оборотних активів, і зокрема, дебіторської заборгованості, ефективності формування та розподілу грошових надходжень і виплат, доходів і витрат за основними напрямками фінансово-господарської діяльності, що визначають можливості підприємства подолати поточну збитковість функціонування. На дану етапі можна стверджувати, що фінансовий стан підприємства має ознаки нестабільного, а за критерієм прибутковості, навіть кризового. Саме тому результати аналізу та оцінки управління ліквідністю і прибутковістю підприємства доцільно взяти до уваги керівництву ТОВ «АЛЬЦЕСТ» з метою розробки та обґрунтування управлінських рішень щодо стабілізації фінансового стану в короткостроковій перспективі.

Висновки за розділом 2

1. За результатами дослідження фінансової архітекtonіки ТОВ «АЛЬЦЕСТ» встановлено, що впродовж 2022–2024 рр. підприємство

функціонувало в умовах скорочення обсягів активів і капіталу на тлі збереження значного виробничо-ресурсного потенціалу. Зміни у структурі майна та джерел його фінансування мали суперечливий характер. З одного боку, спостерігалось зменшення вартості необоротних і оборотних активів, з іншого — зростання частки основних засобів і підвищення їх придатності. Негативні фінансові результати діяльності стали причиною зменшення власного капіталу та формування дефіциту власних оборотних коштів, що посилює залежність підприємства від короткострокових зобов'язань. Загалом фінансова архітектура ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у досліджуваному періоді характеризується агресивною моделлю фінансування активів, зниженням мобільності капіталу та ознаками порушення фінансової рівноваги.

2. Аналіз ліквідності, платоспроможності та прибутковості ТОВ «АЛЬЦЕСТ» засвідчив наявність системних проблем у фінансовому управлінні підприємством, що проявляються у низькому рівні ліквідності активів, дефіциті власного оборотного капіталу та стійкій збитковості діяльності. Баланс підприємства протягом 2022–2024 рр. характеризувався недостатньою відповідністю між ліквідними активами та поточними зобов'язаннями, що зумовлювало кризовий тип фінансового стану в короткостроковій перспективі. Незважаючи на позитивну динаміку чистого грошового потоку від операційної діяльності у 2023–2024 рр., показники рентабельності активів, власного капіталу та основної діяльності залишалися від'ємними, що свідчить про неефективність використання ресурсів. Оцінка фінансової рівноваги за методиками Ж. Франсона – І. Романа та Р. Скалюк підтвердила наявність розбалансованості між результатами господарської діяльності та фінансовими потоками, що створює ризики втрати стабільності в середньостроковій перспективі.

3. Проведений факторний аналіз ліквідності та прибутковості ТОВ «АЛЬЦЕСТ» надав підстави для висновків, що ключовий вплив на зниження рівня загальної ліквідності мали зростання частки короткострокових зобов'язань і нераціональна структура оборотних активів, зокрема надмірна концентрація дебіторської заборгованості за одночасної нестачі грошових коштів. Факторами

погіршення фінансових результатів і зниження валового прибутку стали скорочення обсягів реалізації, зростання рівня собівартості та витрат на збут, а також негативні структурні зрушення в асортименті товарів. Аналіз за моделлю Дюпона підтвердив тісний взаємозв'язок між ліквідністю, оборотністю активів і прибутковістю капіталу, при цьому прискорення оборотності не компенсувало зниження маржинальності. У сукупності результати факторного аналізу свідчать, що фінансовий стан ТОВ «АЛЬЦЕСТ» є нестабільним і значною мірою залежить від ефективності управління грошовими потоками, дебіторською заборгованістю та витратами операційної діяльності, що зумовлює необхідність розробки цілеспрямованих управлінських рішень щодо відновлення фінансової рівноваги.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ

ЛІКВІДНІСТЮ І ПРИБУТКОВІСТЮ ТОВ «АЛЬЦЕСТ»

3.1 Удосконалення методики аналізу ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» на основі інтегрального підходу

Наслідками низького рівня ліквідності є неспроможність підприємства швидко розраховуватися за допомогою наявного на балансі майна за своїми зобов'язаннями, що призводить до порушення договірної дисципліни, зниження дохідності, неплатежів і банкрутства. Важкі наслідки низької ліквідності відчуває не тільки саме підприємство, а й його кредитори, постачальники, оскільки відбувається затримка сплати суми боргу і відсотків тощо. Отже, підтримання ліквідності балансу підприємства на необхідному рівні є обов'язковою умовою його достатньої платоспроможності.

Проте, як свідчать результати проведеного дослідження, методичні підходи щодо оцінки рівня ліквідності балансу суб'єктів господарювання є недостатніми, що може призвести до прийняття неефективних управлінських рішень. Саме тому для більш достовірної та об'єктивної оцінки стану ліквідності й платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» вважаємо за доцільне застосовувати методичні підходи, що враховують особливості функціонування підприємства, зокрема, здійснювати порівняльну оцінку показників ліквідності з урахуванням галузевих особливостей його діяльності.

Загальновідомо, що при розрахунку показників ліквідності підприємства виникає менше ускладнень, ніж при їх інтерпретації. Вітчизняна інтерпретація показника абсолютної ліквідності, наприклад, 0,05 чи 0,2, досить складна. Як оцінити, чи є одержане значення оптимальним, прийнятним чи критичним для підприємства?

Допустимі значення коефіцієнта загальної ліквідності необхідно порівняти з його фактичними значеннями, на підставі чого можна зробити

висновок про достатність чи недостатність загальної ліквідності підприємства.

Застосування коефіцієнтного аналізу в сучасних економічних умовах господарювання, як свідчать дослідження, у ряді випадків має суттєві обмеження. Це стосується, насамперед, застосування єдиних нормативів ліквідності оборотних активів для підприємств усіх галузей національного господарства. Так, державними органами встановлені такі нормативні значення коефіцієнтів ліквідності, які є обов'язковими для використання в окремих випадках (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Нормативні значення коефіцієнтів ліквідності оборотних активів у вітчизняній практиці

Показник	Джерело			
	[34]	[27]	[29]	[35]
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	> 0	0,20-0,35	0,2-0,35
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	-	0,6-0,8	-	-
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	> 2,0	> 1,0	1,0-1,5	1,0-1,5

На основі вищенаведеної інформації розрахуємо нормативну структуру оборотних активів для вітчизняних підприємств.

Виходячи з вказаних нормативів, розмір грошових коштів та поточних фінансових вкладень має становити 17,5 – 20,0%,

$$(0,2/1 \text{ Ч } 100\% = 20\%; 0,35/2 \text{ Ч } 100\% = 17,5\%).$$

Дебіторська заборгованість повинна складати 22,5 – 40,0%,

$$[(0,6 - 0,2) / 1 \text{ Ч } 100\% = 40,0\%; (0,8 - 0,35) / 2 \text{ Ч } 100\% = 22,5\%].$$

Товарно-матеріальні запаси становлять 40,0 – 60,0%,

$$[100\% - (17,5 + 22,5) = 60,0\%; 100\% - (20,0\% + 40,0\%) = 40\%].$$

Порівняємо нормативну структуру оборотних активів, яку розраховали, з фактичною структурою оборотних активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (табл. 3.2). Дані табл. 3.2 свідчать про некоректність єдиних нормативів ліквідності для досліджуваного підприємства. Цей висновок підтверджує зарубіжний досвід, відповідно до якого нормативні значення фінансових показників мають бути визначені для підприємств за видами економічної діяльності.

Таблиця 3.2 - Нормативна і фактична структура оборотних активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2022-2024 р. (%)

Показник	Нормативна структура	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Грошові кошти	17,5-20,0	0,4	0,5	0,4
Дебіторська заборгованість	22,5-40,0	23,9	26,2	32,4
Запаси	40,0-60,0	75,8	73,3	67,2
Разом оборотних активів	100,0	100,0	100,0	100,0

Для оцінки ліквідності балансу нами також було застосовано систему балансових рівнянь або балансова модель, яка ґрунтується на групуванні активів за мірою їх ліквідності та групуванні пасивів за мірою терміновості їх оплати. НА підставі базової системи рівнянь ліквідності балансу (формула 3.1) поточна ліквідність (Пл) оцінюється, виходячи із співвідношення (формула 3.2)

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П3; A4 \leq П4. \quad (3.1)$$

$$Пл = (A1 + A2) - (П1 + П2). \quad (3.2)$$

Якщо $Пл > 0$, це свідчить про поточну ліквідність балансу підприємства, якщо $Пл < 0$ – про неліквідність.

Необхідно зазначити, що для України подане загально визнане групування не завжди підходить. Передусім, серед вчених і практиків немає єдиної точки зору стосовно того, який повинен бути склад груп активів і пасивів, що суттєво впливає на результати розрахунків. Крім того, подане групування активів має умовний характер і за наявності необхідної інформації може бути уточнено. Так, короткострокові фінансові вкладення можна визнати такими, що швидко реалізуються лише в частині ринкових цінних паперів, причому в оцінці за їх ринковою вартістю, депозитів за умови, що у відповідних договорах передбачено повернення на першу вимогу. Інша частина поточних фінансових вкладень у реальності відноситься до групи А4.

Дебіторська заборгованість обґрунтовано відноситься до групи А2 за умови

утворення на підприємстві резервів сумнівних боргів. У іншому випадку вона повинна бути відкоригована на прострочену заборгованість, яку необхідно віднести до групи А4. Термінова дебіторська заборгованість у вигляді одержаних авансів буде погашена не грошовими коштами, а матеріально-виробничими запасами, тобто повинна бути віднесена до групи А3.

Витрати майбутніх періодів, що зазвичай обліковуються в групі А3, виходячи із характеру і змісту, необхідно враховувати в четвертій групі, а активи у вигляді готової продукції, товарів – у будь-якій з чотирьох груп залежно від кон'юнктури ринку. Крім того, балансова оцінка цих активів, як правило, не відповідає їх ринковій ціні. Обліковані в групі А3 відвантажені товари повинні бути віднесені до групи А2 як потенційна дебіторська заборгованість.

Для виправлення вказаних недоліків поданої моделі науковцями [ ] пропонується методичний підхід, який ґрунтується на інтегральній оцінці фактичних і нормативних показників ліквідності оборотних активів і поточних зобов'язань за терміновістю їх виконання. В якості нормативних значень авторами методичного підходу пропонується застосувати послідовність розміщення активів і пасивів у балансі відповідно до Н(с)БО.

Враховуючи, що вимоги до складання фінансової звітності було змінено, ця може бути адаптована до нових нормативних положень. Відмінність методичного підходу до оцінки ліквідності, що розглядається, полягає в тому, що для розрахунків статті балансу розміщують знизу уверх, тобто у міру зниження ліквідності оборотних активів і скорочення терміну виконання зобов'язання.

Фактичний порядок розміщення оборотних активів і поточних зобов'язань визначається на основі коефіцієнтів оборотності їх відповідних статей. Відхилення фактичного розміщення показників від нормативного, виражене через коефіцієнт кореляції цих двох рядів, і являє собою основу для розрахунку інтегрального показника рівня поточної ліквідності балансу.

Фактичні і нормативні ранги рівня ліквідності оборотних активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» подані в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - Фактичні та нормативні ранги рівня ліквідності оборотних активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р.

Оборотні активи	Фактичні ранги	Нормативні ранги	Відхилення від рангу, (+,-)
Інші оборотні активи	3	1	+2
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	2	+4
Інша поточна дебіторська заборгованість	5	3	+2
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
із внутрішніх розрахунків	1	4	-3
за виданими авансами	9	5	+4
з бюджетом	4	6	-2
Дебіторська заборгованість за товари (роботи, послуги)	8	7	+1
Товари	2	8	-6
Готова продукція	7	9	-2
Незавершене виробництво	11	10	-1
Виробничі запаси	10	11	+1

Для визначення тісноти зв'язку між фактичним і нормативним упорядкуванням статей поточних активів та пасивів може бути використаний коефіцієнт Спірмена (R), який розраховується за формулою 3.3:

$$R = \frac{6 \sum d_i^2}{N(N^2 - 1)}, \quad (3.3)$$

де d_i^2 – квадрат різниці фактичних і нормативних рангів;

N – число спостережень (число пар рангів).

Коефіцієнт кореляції між фактичними і нормативними рядами рангів, розрахований за формулою 3.3, дорівнює 0,48.

Для визначення сили зв'язку між вказаними рангами використовується шкала Чеддока [ ]:

Показники тісноти зв'язку	0,1-0,3	0,3-0,5	0,5-0,7	0,7-0,9	0,9-0,99
Характеристика сили зв'язку	слабка	помірна	помітна	висока	дуже висока

Отже, можна зробити висновок, що сила зв'язку між фактичним і

нормативним рангами оборотних активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» помірна, що свідчить про достатню їх ліквідність.

Відповідно до поданого вище підходу розраховано нормативні ранги поточних пасивів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» та проведено їх порівняння з фактичними рангами (табл. 3.4). Розрахунки свідчать, що $R=0,73$, тобто сила зв'язку між фактичними і нормативними рангами терміновості виконання поточних зобов'язань на ТОВ «АЛЬЦЕСТ» – висока.

Таблиця 3.4 - Фактичні та нормативні ранги терміновості виконання поточних зобов'язань ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р.

Поточні пасиви	Фактичні ранги	Нормативні ранги	Відхилення від рангу, (+,-)
Інші поточні зобов'язання	5	1	+4
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
із внутрішніх розрахунків	1	2	-1
з учасниками	2	3	-1
з оплати праці	6	4	+2
зі страхування	3	5	-2
з бюджетом	4	6	-2
з одержаних авансів	10	7	+3
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	8	8	0
Векселі видані	7	9	-2
Короткострокові кредити банків	9	10	-1

На наступному етапі розрахунків було складено матрицю відповідності рівня ліквідності оборотних активів і терміновості виконання поточних зобов'язань (табл. 3.5). Відповідно до умов матриці, можна стверджувати, що поточна ліквідність балансу досліджуваного підприємства відповідає ознакам нестійкого стану, тобто підприємство потребує оптимізації структури оборотних активів, що сприятиме підвищенню його платоспроможності.

Запропонована матриця дозволяє визначати рівень поточної ліквідності балансу підприємства і розглядається як один із адаптованих до особливостей діяльності підприємства інструментів управління його ліквідністю і платоспроможністю.

Таблиця 3.5 -Матриця відповідності рівня ліквідності оборотних активів і терміновості виконання поточних зобов'язань

Рівень ліквідності оборотних активів	Відповідність фактичної терміновості виконання поточних зобов'язань нормативній				
	досить висока	висока	помітна	помірна	слабка
Досить високий	А	А	А	А	А
Високий	В	В	В	В	В
Помітний	Н	Н	Н	Н	Н
Помірний	НС	НС	НС	НС	НС
Слабкий	К	К	К	К	К

Примітка. Поточна ліквідність балансу: А – абсолютна, В – висока, Н – нормальна, НС – нестійка, К – критична.

Аналіз ліквідності підприємства можна виконувати за кожний квартал, що дозволить контролювати стан його ліквідності і платоспроможності й підтримувати їх на необхідному рівні.

Таким чином, поширені в управлінській практиці методи аналізу й оцінки ліквідності балансу суб'єктів господарювання, мають суттєві недоліки, що не дозволяє одержати надійну інформацію, необхідну для управління платоспроможністю. Розглянутий методичний підхід до оцінки рівня поточної ліквідності балансу підприємства на основі порівняння фактичних і нормативних рангів оборотних активів за мірою ліквідності та поточних зобов'язань за терміновістю їх виконання може бути використаний в процесі розробки та обґрунтування управлінських рішень щодо підвищення ліквідності та платоспроможності ТОВ «АЛЬЦЕСТ».

3.2 Оптимізація фінансової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за критерієм «прибутковість-ризик-ліквідність»

Згідно з основними положеннями фінансового менеджменту, фінансовий стан є результатом фінансової діяльності підприємства і, водночас, наслідком

цілеспрямованого управління всім комплексом факторів, що його визначають, і насамперед ліквідності та рентабельності. З огляду на це, для вирішення завдання зміцнення та стабілізації фінансового стану підприємства керівництву належить визначити оптимальне поєднання основних фінансових параметрів, що характеризують стан його фінансової рівноваги у поточному й перспективному періодах.

Методичний інструментарій обґрунтування оптимальних значень показників фінансового стану суб'єкта господарювання поєднує різноманітні аналітичні прийоми, зокрема, алгоритм вирішення класичної дилеми фінансового менеджменту «рентабельність або ліквідність», операційний аналіз та інші. Зважаючи на те, що переважна більшість фінансових коефіцієнтів, обраних для оцінки ліквідності та прибутковості досліджуваного в роботі ТОВ «АЛЬЦЕСТ», мали негативну динаміку, застосування згаданих методичних підходів дозволить визначити фінансові параметри, що задовольнятимуть умовам більш ефективного функціонування підприємства. Розглянемо їх більш детально.

За сучасних умов господарювання підприємству доводиться поєднувати потреби розвитку з наявністю достатнього розміру грошових коштів та прийняттого рівня платоспроможності. Фундаментальне протиріччя між необхідністю здійснювати фінансування довгострокових і поточних потреб, що при цьому виникає, виключає можливість одночасного забезпечення бажаного рівня рентабельності діяльності та ліквідності суб'єкта підприємництва і, через критичну важливість обох зазначених параметрів для нормального функціонування підприємства, становить одну з центральних проблем фінансового управління на мікрорівні.

Попри полярність цілей управління рентабельністю та ліквідністю підприємства в теорії фінансового менеджменту пропонуються різні підходи щодо узгодження динамічного розвитку з наявністю достатнього розміру грошових коштів і високого рівня платоспроможності. Один із таких механізмів базується на співвідношенні показників необхідного приросту активів та нетто-результату експлуатації інвестицій підприємства. Останній характеризує величину фі-

нансового результату від звичайної діяльності до оподаткування та сплати відсотків за кредитами банків [78]. Результати обчислення співвідношення показників рентабельності та ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у прогнозному періоді (2025 р.) представлено в табл. 3.6. Для виконання розрахунків було застосовано наступні алгоритми:

1. Рівень комерційної маржі (КМ) – характеризує відношення нетто-результату експлуатації інвестицій (НРЕІ) до обсягу виручки від реалізації (В):

$$КМ = \frac{НРЕІ}{В} \cdot 100 \quad (3.4)$$

2. Рівень економічної рентабельності активів (ЕР) визначено як добуток комерційної маржі (КМ) та коефіцієнта трансформації (КТ):

$$ЕР = КМ \cdot КТ \quad (3.5)$$

3. Розмір надлишку (дефіциту) ліквідності (НДЛ) – різниця між величиною нетто-результату експлуатації інвестицій (НРЕІ) та абсолютною зміною середнього обсягу активів (ПА):

$$НДЛ = НРЕІ - ПА \quad (3.6)$$

4. Коефіцієнт покриття приросту (скорочення) обсягу активів (КППА) нетто-результатом експлуатації інвестицій визначено за формулою:

$$КППА = ЕР - ПЛ = (\text{Прирост активів}) / (\text{Обсяг активів}) = \\ [\text{Темп росту обороту (активів)}] / [1 + (\text{Темп росту обороту (активів)})]. \quad (3.7)$$

Як свідчать дані табл. 3.6, фінансова діяльність ТОВ «АЛЬЦЕСТ» зорієнтована переважно на задоволення поточних операційних потреб, про що свідчить перевищення темпів зростання обсягу активів над темпами зростання виручки від реалізації у періоді до 2023 р. У більшості періодів спостерігається зниження економічної рентабельності активів на фоні зростання обсягу ліквідних

засобів,

і

81
навпаки.

Таблиця 3.6 - Результати оптимізаційних розрахунків фактичних за 2015-2024 рр. та прогнозних на 2025 р. значень ліквідності і рентабельності ТОВ «АЛЬЦЕСТ»

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р. (прогноз)
1. Середній обсяг активів, тис. грн.	26665	32892	41888	50099	63002	83555	103836	183122	172447	162356	169629
2. Абсолютна зміна середнього обсягу активів, тис. грн.	-	6227	8996	-368789	12904	20552	20281	79286	-10676	-10091	7273
2. Темп змін середнього обсягу активів, %	100,0	123,4	127,3	12,0	125,8	132,6	124,3	176,4	94,2	94,1	104,5
3. Виручка від реалізації, тис. грн.	654363	89398	102868	132903	174026	219011	211251	136046	137990	131286	133146
4. Темп змін виручки від реалізації, %	100,0	13,7	115,1	129,2	130,9	125,8	96,5	64,4	101,4	95,1	101,4
5. Нетто-результат експлуатації інвестицій, тис. грн.	2331	1881	3897	10061	10107	12891	-13290	-2349	-3725	-5477	7306
6. Рентабельність обороту (комерційна маржа), %	0,4	2,1	3,8	7,6	5,8	5,9	-6,3	-1,7	-2,7	-4,2	5,5
7. Оборотність активів (коефіцієнт трансформації), рази	24,54	2,72	2,46	2,65	2,76	2,62	2,03	0,74	0,80	0,81	0,78
8. Чистий прибуток, тис. грн.	1630	1751	2453	6905	6700	7803	-16820	-6754	-6483	-7779	2994
9. Економічна рентабельність активів, %	8,74	5,72	9,30	20,08	16,04	15,43	-12,80	-1,28	-2,16	-3,37	4,31
11. Надлишок (дефіцит) ліквідних засобів, тис. грн.	-	4346	5098	-378850	2796	7661	33571	81635	-6951	-4614	-33
12. Коефіцієнт покриття приросту (скорочення) активів нетто-результатом експлуатації інвестицій	-	0,30	0,43	-0,03	0,78	0,63	-0,66	-0,03	0,35	0,54	1,00

Виключення не становить і 2018 р., коли досягнення найвищого за період дослідження показника економічної рентабельності активів (20,1%) супроводжувалося фінансуванням понад 100,0% приросту середнього розміру активів за рахунок позикових джерел, що зумовлювалося дефіцитом ліквідних засобів.

В інших випадках мала місце зворотна ситуація, коли підвищення платоспроможності підприємства досягалося за рахунок зниження прибутковості капіталу. Впродовж 2023-2024 рр. дефіцит ліквідності на покриття потреб економічного розвитку становив від 45% до 65% потреби приросту активів. У прогностичному періоді, як очікується, підприємство досягне покриття необхідного приросту активів за рахунок наявних ліквідних засобів на 98%. Покриття дефіциту ліквідності майже в повному обсязі буде можливим внаслідок прискорення темпів приросту обсягу реалізації за рахунок значного підвищення рівня цін в країні.

На підставі проведених розрахунків маємо можливість визначити посильні для підприємства темпи приросту обороту за рахунок самофінансування та позикових ресурсів. Оскільки чистий прибуток товариства залишиться у його розпорядженні і структура капіталу змінюється на користь позикових джерел, то, дотримуючись принципу збалансованості внутрішніх та зовнішніх темпів розвитку, прийнятним для підприємства слід визнати темп приросту його обороту, що співпадає з темпом приросту власного капіталу. На той самий відсоток може бути збільшено й обсяг позикових ресурсів суб'єкта господарювання.

Дотримання визначених аналітичним шляхом пропорцій зростання ключових фінансових показників діяльності дозволить підприємству досягти більш високих показників прибутковості діяльності (до 5,5%) та економічної рентабельності – до 4,3% (табл. 3.6). Недостатня ліквідність, що зберігається при цьому, але на незначному рівні, не вважається ознакою неплатоспроможності підприємства, а свідчить про його динамічний розвиток, інтенсивне нарощування обороту та швидке освоєння ринку. Водночас, як зазначають фахівці, високі темпи збільшення обороту тягнуть за собою підвищення ліквідних потреб.

Крім досягнення оптимального рівня ліквідності та рентабельності, не менш актуальною для ТОВ «АЛЬЦЕСТ» проблемою є недостатньо ефективна структура капіталу. Не потребує доведення той факт, що ефективність функціонування будь-якого підприємства залежить від правильної стратегії управління капіталом підприємства, її важливою складовою є оптимізація структури капіталу. Тому завданням кожного керівника має бути формування найбільш прийнятної структури капіталу підприємства для його подальшої ефективної діяльності. Отже, від того за рахунок яких фінансових ресурсів буде сформований капітал підприємства буде залежати стан ліквідності і платоспроможності та результати його діяльності в майбутньому.

Процес оптимізації структури капіталу підприємства має здійснюватися на основі формування цільової структури капіталу – співвідношення власних та запозичених фінансових коштів підприємства, яке дозволяє повною мірою забезпечити досягнення вибраного критерію її оптимізації.

Однозначного визначення поняття оптимальної структури капіталу немає, оскільки різні автори трактують оптимальність структуризації капіталу диференційовано за певними критеріальними показниками. На нашу думку, найбільш детально цю проблему розглянуто І.О. Бланком, зокрема, ним виділено:

1) метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу), що ґрунтується на багатоваріантних розрахунках показника за різної структури капіталу. Остання виражається через показник ефекту фінансового важеля;

2) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного та запозиченого капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості підприємства;

3) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Він пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства: необоротних

активів, оборотних активів (із розбивкою їх на постійну та змінну частини).

Раціональним щодо досягнення оптимальності співвідношення структурних елементів капіталу підприємства видається метод, що ґрунтується на одночасній максимізації зростання рентабельності власного капіталу та рівня фінансової стійкості, запропонований Квасницькою Р.С. у науковій роботі [44].

Оскільки фінансова стійкість пов'язана з можливістю фінансового забезпечення погашення боргів підприємства, тобто підвищення його платоспроможності, то при визначенні шляхів оптимізації фінансової цільової структури капіталу доцільно поряд із дослідженням особливостей фінансової структури капіталу, яка являє собою співвідношення власного та запозиченого капіталу оцінити і його майнову структуру. Враховуючи зазначене, для регулювання платоспроможності підприємства з урахуванням структури його капіталу доцільним видається виділити декілька напрямків співвідношення його структурних елементів:

1) у фінансовому аспекті (фінансовий важіль фінансової структури капіталу) – співвідношення власного та позикового капіталу;

2) у майновому аспекті (фінансовий важіль майнової структури капіталу) – співвідношення майна у грошовій (грошові кошти у національній та іноземній валюті, короткострокові (поточні) фінансові вкладення (інвестиції) та негрошовій формі (необоротні активи, виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, дебіторська заборгованість, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів).

Фінансова стійкість підприємства забезпечується переважним рівнем фінансового важеля в майновій структурі капіталу порівняно з рівнем фінансового важеля його фінансової структури. Щоб зробити висновки щодо правильності формування як майнової, так і фінансової структури капіталу, необхідним є визначення значення показника платоспроможності підприємства за формулою:

$$K_{\text{абс.пл.}} = \frac{\text{ГК} + \text{ПФВ}}{\text{ПЗ}} = \frac{\text{Мгр.ф.}}{\text{ПЗ}} \quad (3.8)$$

де ГК – грошові кошти в національній та іноземній валюті;

ПФВ – поточні фінансові вкладення (інвестиції);

ПЗ – поточні зобов'язання;

$M_{\text{гр.ф.}}$ – майно (активи) у грошовій формі.

Згідно з загальноприйнятим в теорії управління фінансами підходом щодо визначення абсолютної платоспроможності підприємства, рекомендоване нормативне значення відповідного коефіцієнта становить: $0,2 \leq \text{Кабс.пл.} \leq 0,5$. На підставі зазначених граничних значень коефіцієнта платоспроможності, можна обчислити обсяг майна підприємства в грошовій формі, що є максимально сприятливим для ефективного ведення господарської діяльності:

$$0,2 \leq \frac{M_{\text{гр.ф.}}}{\text{ПЗ}} \leq 0,5, \quad (3.9)$$

тобто

$$\text{ПЗ} \cdot 0,2 \leq M_{\text{гр.ф.}} \leq \text{ПЗ} \cdot 0,5 \quad (3.10)$$

Дотримуючись співвідношень, заданих алгоритмами (3.10-3.12), розрахуємо оптимальний для ефективного господарювання обсяг майна у грошовій формі для ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 - Розрахунок оптимального обсягу майна в грошовій формі для ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р.

Показники	Алгоритм розрахунку	2024 р. (станом на кінець року)
1. Активи (тис. грн.), у тому числі:	x	156272,0
1.1. грошові активи	x	222,0
1.2. негрошові активи	x	156050,0
2. Фінансовий важіль структури розміщення капіталу за фактичними даними	стр. 1.1. табл. 3.7 / стр.1.2. табл. 3.7	0,0014
3. Поточні зобов'язання, тис. грн.	ф.1. р.620	54187,0
4. Мінімальне граничне значення величини майна у грошовій формі (тис. грн.)	стр. 3. табл. 3.7 x 0,2	10837,4
5. Максимальне граничне значення величини майна у грошовій формі (тис. грн.)	стр. 3. табл.3.7 x 0,5	27093,5

Продовження табл. 3.7

1	2	3
6. Відповідність величини грошових активів нормативно допустимим значенням	стр.4. табл.3.7 $\leq$ стр.1.1 табл.3.7 $\geq$ стр.5. табл.3.7	10837,4 $\leq$ 222,0 $\leq$ 27093,5 Не відповідає мінімально допустимим нормативним значенням
7. Зміна величини майна у грошовій формі за її граничними та фактичними значеннями, тис. грн.:		
7.1 Δ min	стр.4.табл. 3.7 - стр.1.1. табл. 3.7	10615,4
7.2 Δ max	стр.5. табл. 3.7 - стр.1.1. табл. 3.7	26871,5

Отже, як свідчать прогнози розрахунки, у 2024 р. фактична величина грошових активів ТОВ «АЛЬЦЕСТ» залишалася значно меншою від обчислених нормативних значень, а отже структура розміщення капіталу підприємства за критерієм ліквідності та платоспроможності не може бути визнана оптимальною. Для подальшого обґрунтування її прийнятних параметрів обчислимо мінімальну та максимальну величини його негрошових активів, а також оптимальний рівень фінансового важеля в структурі розміщення капіталу підприємства (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 - Розрахунок фінансового левериджу структури розміщення капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р.

Показники	Алгоритм розрахунку	2024 р. (станом на кінець року)
1	2	3
1. Фактична величина грошових активів, тис.грн.:	(стр. 1.1. табл.3.7)	222,0
1.1 нормативний min	(стр.4. табл.3.7)	10837,4
1.2 нормативний max	(стр.5. табл.3.7)	27093,5
2. Фактична величина майна у негрошовій формі, тис.грн.	(стр. 1.2. табл.3.7)	156050,0
2.1 нормативний min	стр. 1 табл. 3.7 - стр.1.1 табл. 3.8	145434,6
2.2 нормативний max	стр. 1 табл. 3.7 - стр.1.2 табл. 3.8	129178,5
3. Фактичний рівень фінансового важеля у майновій структурі капіталу:	стр. 1.табл. 3.8 / стр. 2. табл.3.8	0,0014
3.1 нормативний min	стр. 1.1.табл. 3.8 / стр. 2.1. табл.3.8	0,0745
3.2 нормативний max	стр. 1.2.табл. 3.8 / стр. 2.2. табл.3.8	0,2097

Продовження табл. 3.8

1	2	3
4. Зміна рівня фінансового важеля у майновій структурі капіталу:		
4.1 Δ min, п.п.	стр.3. табл. 3.8 - стр.3.1.табл. 3.8	-0,0731
4.2 Δ max, п.п.	стр.3. табл. 3.8 - стр.3.2. табл. 3.8	-0,2083

Результати розрахунків (табл. 3.8) показують, що оптимальний у 2024 р. рівень фінансового левериджу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» є на 7,3 в. п. нижчим його мінімально прийнятної межі і може бути підвищений ще на 20,8 в. п. Аналогічне співвідношення фактичних та нормативних величин спостерігається упродовж усього 2024 р.

Фінансова стійкість підприємства забезпечується переважним рівнем фінансового важеля в майновій структурі капіталу порівняно з фінансовим важелем його фінансової структури. На основі цього твердження можна записати:

$$\text{ФВф.стр.к.} < \text{ФВм.стр.к.} \quad (3.11)$$

На підставі величини критичного обсягу майна підприємства в грошовій формі, що є максимально сприятливим щодо забезпечення фінансово стійкого розвитку підприємства, маємо можливість порівняти розмір фінансових важелів майнової та фінансової структури капіталу підприємства, що матиме такий вигляд:

$$\frac{ЗК}{ВК} < \frac{М_{гр.ф.}}{М_{негр.ф.}}, \text{ причому } ПЗ \cdot 0,5 \leq М_{гр.ф.} \leq ПЗ \cdot 0,5 \quad (3.12)$$

На основі викладеного вище розрахуємо оптимальну структуру капіталу за критерієм зростання рівня фінансової стійкості підприємства.

Для оцінки відповідності зростання фінансового важеля фінансової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за рекомендованими значеннями приросту

фінансового важеля в майновій структурі капіталу складено табл. 3.9.

Згідно з умовою (3.10), величина приросту фінансового важеля фінансової структури капіталу має бути меншою, ніж майнової його структури. Порівняльний прирісний аналіз показників фінансових важелів майнової та фінансової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» (табл. 3.9) показав, що приріст максимального нормативного значення фінансового важеля структури формування капіталу більший, ніж структури розміщення капіталу товариства ($15,51 < (-0,07)$).

Таблиця 3.9 - Розрахунок відповідності приросту рівнів фінансового важеля у фінансовій та майновій структурах капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р.

Показники	Алгоритм розрахунку	2024 р. (станом на кінець року)
1. Сукупний власний капітал, тис.грн.	х	87829
2. Позиковий капітал, тис. грн.	х	68443
3. Фінансовий важіль у фінансовій структурі капіталу за фактичними даними	(стр. 2. табл.3.9 / стр.1.табл.3.9)	0,7793
4. Нормативна величина позикового капіталу, тис. грн.:		
4.1 min	(стр. 2.табл. 3.9 ± стр. 7.1. табл. 3.7)	79058,4
4.2 max	(стр. 2.табл. 3.9 ± стр. 7.2. табл. 3.7)	95314,5
5. Фінансовий важіль у фінансовій структурі капіталу за нормативними значеннями:		
5.1 min	(стр. 4.1.табл. 3.9 / стр. 1. табл. 3.9)	0,9001
5.2 max	(стр. 4.2. табл. 3.9 / стр. 1. табл. 3.9)	1,0852
6. Зміна рівня фінансового важеля у фінансовій структурі капіталу:		
6.1 Δ min, %	(стр.5.1. табл. 3.9 - стр.3. табл. 3.9) x 100	15,51
6.2 Δ max, %	(стр.5.2. табл. 3.9 - стр.3. табл. 3.9) x 100	39,26
6.Співвідношення змін фінансових важелів майнової та фінансової структури капіталу:		
6.1. за min значеннями, %	(стр.6.1. табл.3.9 < стр.4.1.табл.3.8)	15,51 < (-0,07) Не відповідає
6.2. за max значеннями, %	(стр.6.2. табл.3.9 < стр.4.2. табл.3.8)	39,26 < (-0,21) Не відповідає

Співвідношення зазначених величин не відповідає встановленій умові

(формула 3.10), а тому не може бути використане як рекомендований цільовий критерій формування оптимальної структури капіталу за критерієм фінансової стійкості.

Крім того, зазначене співвідношення для мінімального нормативного значення фінансового важеля ТОВ «АЛЬЦЕСТ» так само не відповідало згаданій умові ($39,26 < (-0,21)$), а тому необхідно визначити мінімальну та максимальну величину фінансового важеля структури формування капіталу, які відповідатимуть значенням приросту фінансового важеля структури розміщення капіталу.

Розрахунки мінімального та максимального нормативних рівнів фінансового важеля у фінансовій структурі капіталу, які в подальшому слугують основою визначення оптимальної величини елементів фінансової структури капіталу за критерієм фінансової стійкості ТОВ «АЛЬЦЕСТ», представлено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10 - Розрахунок нормативної величини фінансового важеля фінансової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р.

Показники	Алгоритм розрахунку	2024 р. (станом на кінець року)
1. Нормативний рівень фінансового важеля фінансової структури капіталу у разі відповідності зміни фінансових важелів майнової та фінансової структури капіталу:		
1.1. min, %	(стр. 6.1.табл. 3.9)	15,51 < (-0,07) Не відповідає
1.2. max, %	(стр. 6.2. табл. 3.9)	39,26 < (-0,21) Не відповідає
2. Нормативно допустимий рівень приросту фінансового важеля у фінансовій структурі капіталу:		
2.1.min	(стр. 4.1.табл. 3.8/100–0,01)	-0,0107
2.2.max	(стр. 4.2.табл. 3.8/100–0,01)	-0,0121
3. Нормативний рівень фінансового важеля фінансової структури капіталу при невідповідності зміни фінансових важелів майнової та фінансової структури капіталу:		
3.1. min	[(стр. 2.1. табл. 3.10 x стр. 3 табл. 3.9) + стр. 3 табл. 3.9]	0,0077
3.2. max	[(стр. 2.2. табл. 3.10 x стр. 3 табл. 3.9) + стр. 3 табл. 3.9]	0,0077

Порядок формування оптимальної цільової структури капіталу ТОВ

«АЛЬЦЕСТ» за критерієм фінансової стійкості наведено в табл. 3.11. Розрахунками передбачено можливість підвищити рівень абсолютної платоспроможності до рівня 20,0%, не вдаючись до нарощення позикового капіталу господарюючого суб'єкта.

Отже, шляхом послідовних розрахунків за етапами процесу оптимізації структури капіталу підприємства нами визначено рекомендовані величини елементів майнової та фінансової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» та сформовано оптимальну цільову структуру капіталу підприємства за критерієм «ризик-ліквідність».

Розглянутий метод поетапних розрахунків щодо формування оптимальної цільової структури капіталу надасть ТОВ «АЛЬЦЕСТ» можливість не тільки оперативно й оптимально структурувати капітал підприємства в його майновому і фінансовому втіленнях, а й спрогнозувати максимальне зростання рентабельності власного капіталу і фінансової стійкості підприємства в майбутньому, розробити можливі напрями підвищення ефективності його діяльності.

Таким чином, використання методичного інструментарію фінансового прогнозування в управлінні ліквідністю і прибутковістю підприємства дозволяє вирішувати завдання стратегічного та оперативного характеру. Застосування методу екстраполяції для прогнозування показників активів, капіталу та обсягів діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» надає можливість передбачити параметри ліквідності і платоспроможності товариства та розробити альтернативні напрями їх оптимізації відповідно до особливостей фінансово-господарської діяльності та цілей економічного розвитку підприємства. Зважаючи на отримані практичні результати дослідження, доходимо висновку про доцільність підвищення якості та результативності фінансового менеджменту управління фінансами ТОВ «АЛЬЦЕСТ» на основі впровадження прийомів і методів фінансового прогнозування показників ліквідності та прибутковості.

Таблиця 3.11 - Формування оптимальної цільової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за 2024 р. за критерієм забезпечення фінансової безпеки

Показник	Алгоритм розрахунку оптимальної цільової структури капіталу	2024 р. (фактичний)	2024 р. (оптимальний)
1. Максимально допустимий рекомендований розмір грошових активів, тис. грн.	(стр. 1.1. табл. 3.7)	222,0	10837,4
2. Рекомендований розмір негрошових активів, тис. грн.	(стр. 1.2. табл. 3.7)	156050,0	145434,6
3. Рекомендований розмір активів, тис. грн.	(стр.1. табл. 3.11 + стр.2. табл. 3.11)	156272,0	156272,0
4. Рекомендований розмір власного капіталу, тис. грн.	(стр.1.табл. 3.9)	87829,0	87829,0
5. Максимально допустимий рекомендований розмір позикового капіталу, тис. грн.	(стр. 4.2. табл. 3.9)	68443,0	95314,5
6. Розмір довгострокових зобов'язань, тис. грн.	(ф. 1 ((р. 1430 – р. 1420) + р. 1480)	14256,0	14256,0
7. Максимально допустимий розмір поточних зобов'язань відповідно до мінімального допустимого рівня фінансової стійкості	(стр. 4. табл. 3.9/0,2)	54187,0	95314,5
8. Відповідність максимально допустимого розміру поточних зобов'язань рекомендованому розміру позикового капіталу	(стр. 7. табл. 3.11 ≤ стр. 5. табл. 3.11 – стр. 6. табл. 3.11)	54187,0 ≤ 239460,0 відповідає	105292,5 ≤ 164037,5 відповідає
9. Рекомендована величина короткострокового позикового капіталу відповідно до рекомендованої величини позикового капіталу:			
9.1. при відповідності	(стр. 7. табл. 3.11)	54187,0	105292,5
9.2. при невідповідності	(стр. 5. табл. 3.11 – стр. 6. табл. 3.11)	-	-
10. Рекомендований розмір сукупного капіталу, тис. грн.	(стр.4.табл. 3.11 + стр.5. табл. 3.11)	156272,0	200607,0

Висновки за розділом 3

1. Застосування інтегрального підходу до аналізу ліквідності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» доводить, що традиційні нормативи коефіцієнтів ліквідності та «класичне» групування активів/пасивів не забезпечують коректної інтерпретації для торговельного підприємства з високою часткою запасів і мінімальними грошовими залишками. Порівняння нормативної і фактичної структури оборотних активів засвідчило суттєві відхилення (надмірна частка запасів і критично низька частка коштів), а ранговий аналіз за коефіцієнтом Спірмена показав помірну узгодженість фактичної ліквідності активів із нормативною ($P \approx 0,48$) при високій узгодженості терміновості поточних зобов'язань ($P \approx 0,73$). Побудована матриця відповідності «ліквідність активів – терміновість пасивів» дозволила віднести поточну ліквідність балансу підприємства до нестійкого стану, що обґрунтовує необхідність оптимізації структури оборотних активів та переходу до більш адаптованих (галузевих і динамічних) методик контролю платоспроможності, зокрема у кварталному розрізі.

2. Оптимізація фінансової структури капіталу ТОВ «АЛЬЦЕСТ» за критерієм «прибутковість–ризик–ліквідність» показала, що ключова проблема підприємства полягає у дисбалансі між темпами розвитку та ліквідними потребами, який у 2023–2024 рр. проявлявся дефіцитом ліквідності на покриття потреб розвитку та одночасним погіршенням прибутковості. Прогнозні розрахунки на 2025 р. демонструють можливість майже повного покриття приросту активів внутрішніми джерелами (практично до рівня самофінансування), однак поточна структура розміщення капіталу залишається неефективною: фактичні грошові активи суттєво нижчі мінімально допустимих меж (порівняно з потребою, визначеною через поточні зобов'язання), а фінансовий леверидж у майновій структурі є значно нижчим за нормативний. Поетапний алгоритм формування цільової структури капіталу доводить

доцільність збільшення частки майна у грошовій формі та узгодження фінансового важеля майнової й фінансової структур як умови підвищення фінансової стійкості; у результаті підприємство отримує практичний інструмент прогнозування і вибору параметрів капіталу, що дозволяє знизити ризик платіжних розривів, підвищити платоспроможність та створити передумови для зростання рентабельності в межах керованого рівня ризику.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження теоретичних і практичних аспектів управління ліквідністю і прибутковістю підприємства у кваліфікаційній роботі зроблено наступні висновки:

1. Встановлено, що в умовах воєнного стану та високої економічної невизначеності підтримання фінансової рівноваги є ключовою передумовою стабільного функціонування підприємства. Обґрунтовано, що ліквідність і прибутковість формують взаємопов'язану, але потенційно суперечливу систему управлінських орієнтирів. Аргументовано, що платоспроможність є практичним проявом фінансового стану, тоді як ліквідність виступає ресурсною основою її забезпечення за умови ефективної організації грошових потоків.

Зроблено висновок, що фінансова рівновага досягається лише за гармонійного поєднання достатньої ліквідності з оптимальним рівнем прибутковості, що потребує системного фінансового управління.

2. Дослідження підтвердило, що фінансова рівновага підприємства формується під впливом взаємодії цільових фінансових орієнтирів (ліквідність, фінансування, інвестування) та результативних орієнтирів (виручка, прибуток, рентабельність). Визначено, що конфлікт між ліквідністю та рентабельністю є об'єктивним і посилюється в умовах нестабільної економіки та зростання фінансових ризиків. Обґрунтовано, що підтримання фінансової рівноваги потребує системного підходу до управління фінансами, а не лише короткострокового балансування доходів і витрат. Проаналізовано підходи різних шкіл управління (французької, німецької та американської), які пов'язують фінансову рівновагу переважно зі збалансованістю та синхронізацією грошових потоків.

Запропоновано розширене трактування фінансової рівноваги як стану, що відображає збалансованість надходження економічних вигід (прибутку) та

притоку грошових коштів, а також забезпечує фінансову стійкість і розвиток підприємства.

Підкреслено, що в сучасному цифровізованому середовищі на фінансову рівновагу впливають трансформації платіжної поведінки, зокрема поширення криптоактивів і пов'язані з цим ризики та нормативні обмеження.

Зроблено висновок, що ефективне управління фінансовою рівновагою має враховувати як внутрішні фінансові рішення, так і зовнішні макроекономічні та регуляторні фактори, що визначають стійкість підприємства.

3. Доведено, що ключовою детермінантою фінансової рівноваги є потреба в оборотному капіталі, яка залежить від тривалості операційного циклу, темпів зростання виручки, сезонності та платіжної дисципліни контрагентів. Запропоновано формалізований підхід до оцінки фінансової рівноваги на основі співвідношення чистого руху грошових коштів і фінансового результату господарської діяльності, що дозволяє відобразити реальну збалансованість економічних вигід і грошових потоків. Запропонований методичний інструментарій забезпечує фінансову діагностику, виявлення резервів і обґрунтування антикризових заходів, що підвищує ефективність фінансового менеджменту підприємства в коротко- та довгостроковій перспективі.

4. Дослідження фінансової архітектури ТОВ «АЛЬЦЕСТ» у 2022–2024 рр. показало, що діяльність підприємства відбувалася в умовах скорочення активів і капіталу при одночасному збереженні значного виробничо-ресурсного потенціалу. Трансформації у структурі активів і джерел фінансування мали неоднозначний характер: поряд зі зменшенням загальної вартості як необоротних, так і оборотних активів спостерігалася зростання питомої ваги основних засобів та підвищення рівня їх технічної придатності. Негативні фінансові результати призвели до скорочення власного капіталу та дефіциту власних оборотних ресурсів, що посилює залежність підприємства від короткострокових позикових коштів. У цілому сформована фінансова архітектура характеризується переважанням агресивної моделі фінансування, зниженням гнучкості капіталу та

наявністю ознак порушення фінансової рівноваги.

5. Оцінка ліквідності, платоспроможності та прибутковості ТОВ «АЛЬЦЕСТ» засвідчила наявність комплексних проблем у системі фінансового управління, що проявляються у недостатній ліквідності активів, нестачі власного оборотного капіталу та тривалій збитковості господарської діяльності. Упродовж 2022–2024 рр. баланс підприємства характеризувався невідповідністю між обсягом ліквідних активів і поточними зобов'язаннями, що формувало кризовий фінансовий стан у короткостроковому періоді. Попри позитивні зміни в динаміці чистого грошового потоку від операційної діяльності у 2023–2024 рр., показники рентабельності активів, власного капіталу та основної діяльності залишалися від'ємними, що свідчить про низьку ефективність використання ресурсів. Результати оцінювання фінансової рівноваги за підходами Ж. Франсона – І. Романа та Р. Скалюк підтвердили наявність дисбалансу між фінансовими результатами та рухом грошових коштів, що підвищує ризики втрати стабільності у середньостроковій перспективі.

6. Факторний аналіз показників ліквідності та прибутковості ТОВ «АЛЬЦЕСТ» дозволив встановити, що основними чинниками зниження загальної ліквідності стали зростання частки короткострокових зобов'язань та неефективна структура оборотних активів, зокрема надмірна концентрація дебіторської заборгованості за умов обмеженого обсягу грошових коштів. Погіршення фінансових результатів і скорочення валового прибутку зумовлювалися зменшенням обсягів реалізації, підвищенням собівартості продукції та витрат на збут, а також несприятливими змінами в товарному асортименті. Аналіз за моделлю Дюпона підтвердив наявність тісного взаємозв'язку між оборотністю активів, рівнем ліквідності та прибутковістю капіталу, при цьому зростання швидкості обороту не компенсувало втрату маржинальності. Загалом результати факторного аналізу свідчать про нестійкий фінансовий стан підприємства, який значною мірою залежить від якості управління грошовими потоками, дебіторською заборгованістю та операційними витратами, що актуалізує необхідність розробки цілеспрямованих управлінських заходів для відновлення

фінансової рівноваги

8. Враховуючи значний рівень залежності підприємства від кредиторів, наявність значних непокритих збитків минулих періодів, недостатній розмір резервного капіталу, накопичення значних сум дебіторської та кредиторської заборгованості, що в комплексі призвело до втрати платоспроможності, ліквідності та фінансової нестійкості підприємства, вважаємо, що напрями його фінансової стабілізації мають бути пов'язані з виявленням та використанням внутрішніх резервів фінансування діяльності. Програма антикризових дій щодо відновлення фінансової стійкості та забезпечення ефективності діяльності ТОВ «АЛЬЦЕСТ» являє собою спеціально розроблений внутрішній документ, в якому міститься комплекс обґрунтованих (за часом, місцем, ресурсами та виконавцями) взаємопов'язаних заходів щодо проблемних аспектів діяльності організації, спрямованих на подолання кризового стану та запобігання банкрутству підприємства. Антикризова програма досліджуваного підприємства поєднує заходи стратегічного, тактичного та оперативного характеру.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. №4(32). С. 36-42. <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-04-36-42>
2. Ванєва А. Р. Оцінка ліквідності і платоспроможності підприємства. *Формування фінансових відносин в Україні*. 2019. № 8 (63). С. 52-61.
3. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Львів : Галич-прес, 2017. 236 с.
4. Веранов Ю. Ю. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Вид. 2-ге. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 336 с.
5. Гавловська Н., Власюк І., Самар Р. Фінансовий менеджмент як стратегічна основа антикризового управління підприємством. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. Vol. 346, №5. P. 397-402
6. Голинський Ю., Луців Л., Шпаргала Д. Оптимізація грошових потоків підприємств та їх прогнозування. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (2). С. 687–690.
7. Гриліцька А., Харченко А. Вплив грошових потоків на ліквідність та платоспроможність підприємства. *Економіка та суспільство*. 2025. №72 <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-133>

8. Гудзь Т.П. Механізм управління фінансовою рівновагою підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету Серія Економіка. 2018. Випуск 2 (52). С.107-114.
9. Дергалюк, М. О., Макалюк І. В., Погребняк А. Ю. Роль бізнес-планування у стратегічному розвитку підприємства: аспекти фінансового менеджменту та інвестування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 9. С. 69-74.
10. Дмитровська В.С., Костенко Ю. О., Васильєва Н. Б. Управління ліквідністю підприємства: сучасні підходи та стратегії. *Академічні візії*, 2025. №40. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1748>
11. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 3.
12. Єршова О. О., Гончаренко І. М. Сучасні моделі управління розвитком бізнесу: сутність, види, інноваційні бізнес-моделі. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2022. № 2 (7). С. 75-85. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/19893/1/JSED_2022_N2%287%29_P075-085.pdf
13. Журавльова, І. (2024). Парадигма фінансової стратегії в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*, (64). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-137>
14. Заріцька Д. О. Сутність поняття «платоспроможність», його взаємозв'язок з іншими економічними категоріями. *Технологічний аудит і резерви виробництва*. 2023. С.29-31
15. Єрешко Ю. Моделі оптимізації грошових потоків підприємства. Національний технічний університет України «КПІ». 2013. С. 1–14
16. Калиновський, А. О., Мирончук, В. М., Калиновська, Н. Л. Стратегії відновлення економіки України після війни: роль фінансового менеджменту. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. №13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14445463>

17. Копчак Ю., Лобунець Т., Луковський Р. SWOT-аналіз як важливий інструмент у розробці стратегії бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. №61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-146>

18. Копчикова І., Китайчук Т., Крупельницька І. Фінансовий аналіз управління фінансовим станом підприємства та приховані моменти недоліку такого аналізу. *European Science*. 2023. С. 8-38. URL: <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-21-03-016>

19. Криленко В. І., Корнева Н. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навчально-методичний посібник. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. Харків, 2016. 220 с.

20. Кнейслер О. А., Квасовський О. Р., Ніпіаліді О. Ю. Фінансовий менеджмент : підручник за ред. О. В. Кнейслер. Тернопіль : Економічна думка, 2018. 478 с.

21. 4. Кошельок Г. Фактори, які впливають на формування грошових потоків промислового підприємства. *Економіка і організація управління*. 2016. №1 (21). С. 119–126.

22. Кулаковська Т.А., Петкова Д.Ф. Генезис наукової думки щодо дефініції «фінансовий ризик». *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. №3. pp. 383-387. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-3-60>

23. Лагодієнко Н. В., Скляр Л. Б., Бахчиванжи Л. А., Матвійчук М.С. Фінансовий менеджмент в умовах кризових викликів: механізм ефективності та напрями вдосконалення. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. №16. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17350906>

24. Лапіна І.С., Гончаренко О.М. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник. Одеса : Атлант, 2016. 313 с.

25. Лопатовська О., Гаєвська О. Ліквідність та платоспроможність в контексті фінансового управління діяльністю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022, №1. С.118-123. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-302-1-19>

26. Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість - основні складові оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. №7. С. 26-30.

27. Нікольчук Ю., Лопатовська О., Пономарьова К. Архітектура механізму управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства. *Трансформаційна економіка*, 2023. №2(02), С. 38-44. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-2-7>

28. Непочатенко О. О., Пташник С. А. Фінансовий менеджмент як необхідна складова ефективної системи управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9168>

29. Нікольчук Ю. Фінансовий менеджмент під час війни. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. Вип. 2. С. 215-223. DOI: URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-12-289>.

30. Новіченко Л. Платоспроможність суб'єкта господарювання: сутність, економічний аналіз та напрями підвищення. *Наукові перспективи*. №3 (21). 2022. С.83-93.

31. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 6 (156). С. 419-426.

32. Павленко В.Ю., Волков М.І. Вплив криптовалют на платіжну поведінку споживачів та бізнес. *Наука і молодь у XXI сторіччі : збірник матеріалів XI Міжнародної молодіжної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Полтава, 10 листопада 2025 року). – Полтава : ПУЕТ, 2025. С. 856-858

33. Партин Г., Загородній А. Шляхи фінансової стабілізації діяльності підприємств України за умов воєнного стану та в повоєнний період. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-5110>.

34. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літ-ри, 2007. 488 с.

35. Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» №10225 від 07.11.2023 року
<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43123>

36. Проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні» №10225-1 від 17.11.2023 року
<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43232>

37. Роганова Г. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства. *The economic discourse International scientific journal*. 2021. № 3-4. С. 128–138.

38. Семенов А.Г. Формування стратегії забезпечення фінансової стійкості промислового підприємства. *Держава та регіони*. 2019. Вип. 4(109). С. 119-125. URL: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-4-2111>.

39. Сидоренко-Мельник Г., Корнієнко М. Алгоритм розробки та переваги застосування скорингової моделі у фінансовій аналітиці бізнесу. *Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «Scientific Exploration: Bridging Theory and Practice»* (December 9-11, 2024. Berlin, Germany). European Open Science Space, 2024. 265 p. P. 59-61.

40. Сидоров О.А., Фісуненко Н.О., Альошина Т. В., Фоменко А.Є.. Стратегічний менеджмент: підручник. Дніпро: Арт-Прес, 2024. 352 с.

41. Степаненко О., Туровська А. Аналіз руху грошових потоків підприємства, їх вплив на господарську діяльність. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 74. С. 148–155.

42. Степаненко О. Властивості грошових потоків та ризику їх впливу на фінансову стабільність підприємства. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2024. С. 97–107.

43. Стефанишин О. Б., Баглаєнко Ж. М. Аналіз ліквідності балансу підприємства в контексті попередження банкрутства: теоретико-прикладний аспект. *Суспільні трансформації: людина, держава, соціум*. 2020. С.251.

44. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство. Київ: КНЕУ, 2000. – 412 с.
45. Тручак В., Євась Т., Слободян Д. Фінансовий менеджмент як елемент системи управління підприємством. *Подільський науковий вісник*. 2023. Т. 3(27). С. 23–28. URL: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-27-4>
46. Фінансовий менеджмент : електронний навчальний посібник / І. А. Бігдан, Л. І. Лачкова, В. М. Лачкова, О. В. Жилиякова. Харків : ХДУХТ, 2017. 37 с.
47. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.] – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с
48. Фінансовий менеджмент : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
49. Халатур С. М., Кравченко М. В., Матвієнко А. О. Управління ризиками в проєктах для удосконалення ліквідності, економічної безпеки та платоспроможності підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. №2. 2022. С.23-29.
50. Хлевицька Т. Б., Плевако Н. О. Науково-методичний підхід до вибору фінансової стратегії підприємства *Проблеми економіки* № 4 (46), 2020 С. 241-248 URL:https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages-241_248.pdf
51. Циганова О.С., Мурашко І. С. Фінансовий аналіз як основа обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4000/3926>
52. Цибульська Е. І., Сахненко О. І. Фінансова рівновага суб'єкта господарювання як особливий стан його капіталу. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. URL : <https://nayka.com.ua/index.php/ee /article/download/669/676/1882>

53. Шевченко Н. В., Мельник С. І. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 224 с.

54. Шуміло О., Курочка А. Ліквідність і платоспроможність підприємства та методи їх аналізу. *Економіка підприємства*. 2023. С. 105–111.

55. Шубіна С., Авакян М. Напрямки управління грошовими потоками підприємства: теоретичні аспекти. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. С. 52–55.

56. Шушкова Ю.В., Парфенюк Є.І. Стратегічні орієнтири та засоби зміцнення фінансової стійкості підприємств в умовах нестабільності. *Академічні візії*. 2023. Вип. 24. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8424502>

57. Яріш О. В., Омеляненко В. Ю. Управління розвитком підприємства в умовах розбудови цифрових підприємницьких екосистем. *Вплив глобалізаційних процесів та цифрової трансформації на формування міжнародного економічного клімату та фінансової екосистеми : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (м. Полтава, 28 березня 2024 року). Полтава : ПУЕТ, 2024. 456 с (С. 128-130) URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/13762>

58. Adi, A. F. (2023). Strategic Financial Management: Understanding the Dynamics of Financial Strategy, Performance and Investment Decisions. *Atestasi: Jurnal Ilmiah Akuntansi*, 6(1), 420–434. <https://doi.org/10.57178/atestasi.v6i1.839>

59. Altomonte, L. (2024). The best SWOT analysis software of 2024. *Safety Culture*. URL: <https://safetyculture.com/app/swot-analysis-software>

60. Chetty, P. (2019). Importance of strategic management to excel in business. *Project Guru*. URL: <https://www.projectguru.in/importance-of-strategic-management-to-excel-in-business>

61. Helms, M., & Nixon, J. (2010). Exploring SWOT analysis – where are we now? : A review of academic research from the last decade. *Journal*

of Strategy and Management, 3, 215–251. URL: <https://doi.org/10.1108/17554251011064837>

62. Hill, T., & Westbrook, R. (1997). SWOT analysis: It's time for a product recall. *Long Range Planning*, 30, 46-52. URL:[https://doi.org/10.1016/S0024-6301\(96\)00095-7](https://doi.org/10.1016/S0024-6301(96)00095-7)

63. Khazhanets V., Cherniavska O., Yarysh O. Digital transformation of financial analytics: dashboards and innovative opportunities for business. Наука і молодь в ХХІ сторіччі: збірник тез доповідей X Міжнародної молодіжної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 15 листопада 2024 року). Полтава : ПУЕТ, 2024.

64. Kraus, A., & Litzenberger, R. H. (1973). A state preference model of optimal financial leverage. *Journal of Finance*, 28(4), 911–922. URL:<https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1973.tb01415.x>

65. The State of Global Cryptocurrency Ownership in 2024 –TripleA. URL: <https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data>

66. Trigeorgis, L., & Reuer, J. J. (2017). Real options theory in strategic management. *Strategic Management Journal*, 38(1), 42–63. URL:<https://doi.org/10.1002/smj.2593>

67. V. Tretyak, L. Obolentseva, T. Burmaka, S. Aleksandrova, і S. Perminova. Методичний підхід до оцінки рівня стратегічного фінансового управління в організації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. №33 Р. 367-75. URL:<https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.207095>.

68. Zeitun, R., & Tian, G. G. (2007). Capital structure and corporate performance: evidence from Jordan. *Australasian Accounting Business and Finance Journal*, 1(4), 40–61. <https://doi.org/10.1108/17554251011064837>